

LÄHISUHDE-VÄKIVALLAN KOHTAAMINEN JA EHKÄISY PIEKSÄMÄELLÄ

ALUEELLINEN TOIMINTAOHJE

KEITÄ TOIMINTAOHJE KOSKEE

1. Viranomaistahot:

Terveystenhuolto (terveyskeskus, sairaala, psykiatrian poliklinikka, päihdekliniikka, äitiys- ja lastenneuvola, kouluterveydenhuolto, kotisairaanhoido)

Sosiaalitoimi (sosiaalitoimisto, vanhusten huolto, päivähoito, kotipalvelu, perhetyö, kunnan kanssa toimeksiantosopimussuhteessa olevat sijaisperheet ja tukiperheet/-henkilöt, turvakoti).

Koulutoimi (alueen kaikki koulut)

Nuorisotoimi

Poliisi

Vankeinhoito

2. Muut julkiset toimijat

(seurakunnat, alueella toimivat yksityiset laitokset, lastenkoti, vanhusten ja vammaisten hoitokodit, perhekodit, päihdekuntoutuslaitokset, yksityiset oppilaitokset)

3. Järjestöt

(Mielenterveysseura, Pelastakaa Lapset ry, MLL, jne)

MITÄ LÄHISUHDEVÄKIVALTA ON

Fyysistä väkivaltaa ovat:

- lyöminen
- potkiminen
- kuristaminen
- repiminen
- töniminen
- aseiden käyttäminen tai sillä uhkailu
- ruumiillinen kuritus.

Henkistä väkivaltaa ovat:

- uhkaileminen
- pelotteleminen
- alistaminen
- vallan käyttö ja kontrolloiminen
- toisen mitätöinti

- haukkuminen (esim. huoritteleminen)
- itsetunnon murentaminen

Seksuaalista väkivaltaa ovat:

- raiskaus
- seksin vaatiminen vastoin toisen tahtoa
- seksiobjektina pitäminen
- koskettelu vastoin toisen lupaa
- seksuaalinen ahdistelu
- seksin sivusta seuraamiseen pakottaminen
- seksillä kiristäminen tai sillä uhkaileminen
- huoritteleminen
- pelottelu ja pakottaminen nöyryyttäviin seksuaalisiin tekoihin

Sosiaalista väkivaltaa on:

- eristäminen
- uhrin elinpiirin kontrolloiminen (esim. ystävien ja sukulaisten tapaamisten rajoittaminen tai estäminen)
- työn tai opiskelun rajoittaminen tai estäminen

Taloudellista väkivaltaa on:

- taloudelliseen riippuvuuteen pakottaminen (esim. kiristämällä, rajoittamalla tai täysin estämällä uhrin omaa rahankäyttöä)
- toisen omaisuuden tai rahojen luvaton käyttö (kiristää ja uhkailee rahan takia), käyttää fyysisistä väkivaltaa saadakseen rahaa

MILLOIN VÄKIVALTAAN ON PUUTUTTAVA?

- asiakkaalla on fyysisiä vammoja tai oireita
- asiakas kertoo itseensä kohdistuneesta väkivallasta
- väkivallan tekijä kertoo omasta väkivaltaisuudestaan
- tieto väkivallan uhriksi joutuneesta tai väkivallan käytöstä tulee toiselta viranomaiselta tai yksityishenkilöltä

PUUTTUMISVELVOITE

1. VIRKAAN LIITTYVÄ VELVOITE

1.1. Lastensuojelulaki: ilmoitusvelvollisuus

”Jos sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa taikka luottamustoimessa oleva henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ilmeisestä perhe- tai yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, **hänen on ilmoitettava asiasta viipymättä sosiaalilautakunnalle**. Myös muu kuin 1. mom. tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen.” LSL 8 § 40.

Pieksämäen seudulla otetaan käyttöön lastensuojeluilmoitus –lomake, joka jaetaan syksyn 2006 aikana tässä esitteessä mainituille toimijoille.

1.2. Rikoslaki:

Rikosilmoituksen tekeminen

Lastensuojeluviranomainen on velvollinen tekemään rikosilmoituksen aina, kun on kyse lapseen kohdistuvasta väkivallasta ellei lapsen huoltaja sitä tee.

Väkivallan uhri ei aina halua, että häneen kohdistuneesta rikoksesta ilmoitetaan poliisille, koska hän usein alistetussa asemassa ollessaan pelkää ilmoituksen seurauksia. Viranomainen ei kuitenkaan voi osallistua rikoksen salaamiseen edes uhrin pyynnöstä. Vaitiolovelvollisuuden tarkoituksena ei ole suojella rikoksen tekijää eikä rikollista toimintaa.

Kaikki muut väkivaltarikokset paitsi ”lievä pahoinpitely” ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia joissa asianomaisen tahto ei vaikuta poliisin esitutkinnan käynnistämiseen.

2. EETTINEN VELVOITE/VASTUU

Kansalaisen vastuu

- ei ilmoitusvelvollisuutta
- ilmoitusoikeus ← → heitteillejätö

PUHEEKSI OTTAMINEN

Epäily asiakkaaseen mahdollisesti kohdistuneesta väkivallasta on uskallettava ottaa puheeksi, milloin asiakas ei itse siitä kerro.

Asia on paras ottaa puheeksi suoraan ja tehdä suoria kysymyksiä. Hyvä tapa päästä asian alkuun on kertoa oma havainto asiakkaan ulkoiseen vammaan tai hänen vointiinsa liittyen.

Mikäli tieto väkivallasta tulee muulta kuin asiakkaalta itseltään, pääsääntöisesti asiakkaalle kerrotaan mistä tieto on saatu.

Poikkeuksia:

1. Tuntematon ilmoittaja joka ei kerro nimeään.
2. Jos on ilmeistä, että ilmoittajalle itselleen koituu ilmoituksensa johdosta välitön uhka. Näin voi käydä esim. jos ilmoittaja on väkivallan tekijän alaikäinen lapsi. Tällöin ensisijainen intressi on taata lapsen turvallisuus.

Lastensuojelulain 40 § mukaisen viranomaisen tekemässä ilmoituksessa ilmoittaja on aina kerrottava.

Asiakkaalle on aina kerrottava, mihin hänen kertomaansa tietoa käytetään, mitä tietoja kerrotaan eteenpäin ja kenelle, sekä myös se, milloin asiakkaalta saatu tieto välitetään eteenpäin vastoin asiakkaan tahtoa (lastensuojeluilmoitus, rikosilmoitus).

Tärkeää asiakastilanteissa on pystyä luomaan sellainen luottamuksellinen ilmapiiri, että asiakas kokee olevansa turvassa ja voi uskoa siihen, että hän saa apua.

MUILTA VIRANOMAISILTA TAI YKSITYISELTÄ SAATU TIETO JA SEN KÄYTTÖ

Väkivaltatilanteita koskevassa tiedonvaihdoissa on asian kaikissa vaiheissa ensisijaisesti pystyttävä ottamaan huomioon väkivallan uhrin ja hänen alaikäisten lastensa turvallisuus. Myös asiaa hoitavan työntekijän turvallisuus on huomioitava. Viranomaisyhteistyössä pyritään avoimuuteen. Asiakkaan tilanteesta on välitettävä toiselle viranomaiselle sellainen tieto mikä on asian eteenpäin hoitamisen kannalta välttämätöntä. On aina syytä tarkkaan miettiä, mikä on tällaista tietoa. Muun kuin välttämättömän tiedon välittämistä sanotaan juoruiluksi.

Asiakaslain mukaisesti asiakkaan yksityisyyttä on kunnioitettava.

Kun kukin viranomaistaho pohtii oman työyhteisönsä tapoja toteuttaa asiakaslain mukaista vaitiolovelvollisuuttaan, on hyvä muistaa lain henki: kaikki se tarpeellinen tiedonvälitys, mikä palvelee asiakkaan etua, on sallittua.

TOIMINTAMALLI

HUOM! Katso myös kohta avainhenkilöt

1. Se viranomainen, joka saa virkansa hoidon yhteydessä tiedon henkilöön kohdistuneesta väkivallasta, on velvollinen hankkimaan asiasta sen jatkohoidon kannalta välttämättömät perustiedot.
 - henkilötiedot (Vältä kaavamaaisuuksia, kysy henkilötiedot vasta sitten kun asiakkaan akuutti hätä on selvitetty. Byrokratian esilläpito ei luo luottamusta asiakassuhteeseen.)
 - väkivallan laatu ja kesto
 - kuka on tekijä
 - keihin muihin väkivalta tai sen uhka kohdistuu
 - missä tapahtuu
 - perheen rakenne ja alaikäiset lapset
 - onko joku viranomaistaho jo aiemmin saanut tietoa asiasta, mahdolliset hoitosuhteet
 - onko rikosilmoitus tehty
 - onko käyty näyttämässä vammoja lääkärille
 - kuka perheen ulkopuolinen henkilö tietää väkivallasta

2. Tehdään turvasuunnitelma asiakkaan kanssa akuuttiin hätään:

Voiko asiakas mennä kotiin? Jos ei niin minne hän menee siksi aikaa, että välitön väkivallan uhka on ohitse (turvakoti, sukulaiset, tuttavat)? Varmistetaan että asiakkaalla on avun saamiseksi tarvittavat yhteystiedot, puhelinnumero välttämätön (häätäkeskus, läheisverkosto). Miten asiakas pystyy turvaamaan alaikäisten lastensa tilanteen? Tarvittaessa selvitetään lastensuojelun mahdollisuudet auttaa lasten turvallisuuden takaamisessa.

3. Jos asiakkaalla on fyysisiä vammoja, lääkärillä käynti on välttämätöntä vammojen toteennäyttämiseksi. Tarvittaessa varataan aika lääkäriltä ja hankitaan saattaja. Jos asiakas ei asianomistajarikoksen (lievä pahoinpitely) kyseessä ollessa suostu tekemään rikosilmoitusta ja viranomainen katsoo, että hän ei sitä voi vastoin asiakkaan tahtoa tehdä, on lääkärintodistus joka tapauksessa hankittava. Lääkärinlausunto pahoinpitelystä voi olla tarpeen myöhemmin, jos tilanne toistuu tai asiakas muuttaa mielensä. Asiakas voi tarvita

lääkärinlausuntoa mahdollisesti myös avioeroon liittyvissä asioissa sekä lasten huolto- sekä tapaamisriita-asioissa.

4. Autetaan ja tuetaan rikosilmoituksen teossa.
5. Tehdään lastensuojeluilmoitus, mikäli perheessä on alaikäisiä lapsia.
6. Mikäli asiakkaalla on hoito- tai terapiasuhde, työntekijä konsultoi tätä tahoa jatkotoimien suunnittelemiseksi.
7. Työntekijä käyttää konsultaatioapuna verkostoaan. Mikäli hän ei pysty itse hoitamaan asiaa jatkossa, hän siirtää vastuun sellaiselle viranomaiselle joka pystyy asiassa toimimaan parhaiten.
8. Työntekijä kutsuu koolle seudulle nimetyn väkivaltatyöryhmän niissä tapauksissa joissa erillisillä viranomaistoimilla ei ole väkivaltaa pystytty estämään, sekä myös uusissa vaikeissa väkivalta-tapauksissa.
9. Työntekijä vastaa siitä, että asiakas saa apua. Asiakkaan lähtiessä tapaamisesta hänellä on selkeä toimintamalli lähitulevaisuutensa järjestämiseksi ja hän tietää olevansa turvassa. Hän tietää miten hänen asiansa etenee viranomaistaholla. Asiakas on ”saattaen vaihdettava”

VÄKIVALLAN TEKIJÄ

Väkivallan tekijä pyritään saamaan avun piiriin. Hänelle annetaan tietoa paikkakunnalla olevista hoitomahdollisuuksista. Jos ao. henkilö ei itse tule avun piiriin, on hänelle tarjottava tietoa avunsaannin mahdollisuuksista kirjallisesti, esitteinä tai tiedotteina.

Pieksämäellä on kolme erityisesti miesten kanssa työskentelyyn koulutautunutta työntekijää.

Pauli Rytönen, väkivaltatyön koordinaattori, puh. 044 588 2471, pauli.rytkonen@pieksamaki.fi

AVAINHENKILÖT

Pieksämäelle on kouluttautunut 14 lähisuhdeväkivaltatyön avainhenkilöä.

Henkilökunnalle tiedoksi lähisuhdeväkivaltatyön avainhenkilöt, joiden puoleen väkivalta-asioissa voi kääntyä.

Liitteenä THL:n lomakkeet lähisuhdeväkivallan kartoittamiseen ja puheeksi ottamiseen.

Väistö-hankkeessa on syksyn 2014- kevään 2015 aikana koulutettu Pieksämäen kaupungin yksiköitä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen ja kartoituslomakkeen käyttöön.

KOORDINAATIO

Perhepalvelut Pauli Rytönen väkivaltatyön koordinaattori pauli.rytonen@pieksamaki.fi, puh. 044 588 2471

Avainhenkilöt

Poliisi Heli Haapakorpi, vanhempi konstaapeli, heli.haapakorpi@poliisi.fi

Perhepalvelut Tiina Hakkarainen, perheterapeutti, tiina.hakkarainen@pieksamaki.fi

Lapsi –ja perhesosiaalityö Virva Richter, sosiaalityöntekijä, virva.richter@pieksämäki.fi

Lapsi –ja perhesosiaalityö /perhetyö Anneli Auvinen, perheohjaaja/terveydenhoitaja, anneli.auvinen@pieksamaki.fi

Perheneuvola Saila Kallio, sosiaalityöntekijä perheneuvola, saila.kallio@pieksamaki.fi

Oppilashuolto Elina Heiskanen, koulukuraattori, elina.heiskanen@pieksamaki.fi, puh. 044 588 2401

Koulu- ja opiskeluhuolto Eeva Turunen, terveydenhoitaja, eeva.turunen@pieksamaki.fi, puh. 044 787 4096

Akuuttiosasto Pmk sairaala Riitta Herranen, sairaanhoitaja, riitta.herranen@pieksamaki.fi

Sosiaalitoimi Anja Niiranen sosiaalityöntekijä, anja.niiranen@pieksamaki.fi

Päihde- ja mielenterveyspalvelut Kaisu Koponen, sairaanhoitaja, kaisu.koponen@pieksamaki.fi

Vastaanotto Marjatta Väisänen, mielenterveys-/päihdesairaanhoitaja, marjatta.vaisanen@pieksamaki.fi, puh. 0400 855 759

Varhaiskasvatus Anu Vilhunen, päivähoidon ohjaaja, anu.vilhunen@pieksamaki.fi, puh. 044 788 2317

Perhekuntoutus Pirjo Mäenpää, pirjo.maenpaa@ptkruusu.fi, puh. 040 160 7084

Seurakunta Mikko Ryyänen, diakoni, mikko.ryynanen@evl.fi, puh. 050 381 9638

KSK kuntoutuspalvelut Mika Tiitinen, mika.tiitinen@kskkuntoutuspalvelut.fi

Avainhenkilöt voivat tarvittaessa ohjata asiakkaan/uhrin Marak-kokoukseen

MARAK (moni ammatillinen riskinarviointikokous) on työskentelymuoto, jolla pyritään auttamaan aikuisia vakavan parisuhdeväkivallan uhreja.

Lisätietoa www.thl.fi/marak

- Lomakkeet
- Opas
- Videot
- Yleistietoa

Avainhenkilöliitteet seuraavilla sivuilla.

TRAPPAN – TYÖMENETELMÄ, AVUKSI LAPSILLE, JOTKA OVAT NÄHNEET VANHEMPIEN VÄLISTÄ VÄKIVALTAA

Väistöhanke järjesti loppuvuodesta 2014 ja alkuvuodesta 2015 Trappan- koulutukset Joensuussa yhteistyössä Folkhälsanin kanssa. Koulutukseen osallistui yhteensä 15 sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaista Etelä-Savosta, Pieksämäeltä osallistui neljä työntekijää. He voivat jatkossa käyttää työmenetelmää lapsille, jotka ovat nähneet vanhempien välistä väkivaltaa.

Vanhempien välinen väkivalta vaurioittaa lapsia syvästi, jonka vuoksi heidät on huomioitava erikseen väkivaltatyössä. Perheväkivaltaa kokeneet lapset jäävät usein yksin ajatustensa kanssa. He tarvitsevat kuitenkin mahdollisuuden käsitellä traumaattisia kokemuksiaan. Trappan-malli on kehitetty vanhempien välistä väkivaltaa nähneiden, 4-18 vuotiaiden lasten kanssa käytävien kriisikeskustelujen tueksi. Keskustelujen tavoitteena on, että lapsi pystyy vähitellen puhumaan väkivallasta ja pukemaan kokemuksensa sanoiksi yhdessä Trappan-työntekijän kanssa. Keskustelussa lapsi saa mahdollisuuden jäsenellä ja työstää tilannetta, jossa hän on ollut mukana, tietoa reaktioista, joita väkivallan kokemisesta usein seuraa ja apua omien tarpeiden, ajatusten ja tunteiden tunnistamiseen ja ymmärtämiseen. Lapsi saa keskusteluissa myös tietoa siitä, kenen puoleen hän voi kääntyä, jos hän joutuu tulevaisuudessa kokemaan väkivaltaa lähisuhteessa.

Menetelmä perustuu lapsen iän mukaan sovellettuihin, osittain ohjattuihin keskusteluihin ja tehtäviin. Eräs suosittu työtapana on piirtämisen ja puhumisen yhdistelmä, jossa lapsi ja aikuinen käsittelevät tilannetta yhdessä piirtämällä. Luovuutta ja mielikuvitusta käyttämällä päästään asian ytimeen eli lapsen kokemuksiin. Henkilökohtaisten keskustelujen jälkeen lapselle voidaan tarvittaessa tarjota muita tukipalveluja kunnan omasta palvelutarjonnasta, mikäli he ovat sen tarpeessa.

TRAPPAN-TYÖNTEKIJÄT

Lastensuojelu Tarja Winter, perheohjaaja, tarja.winter@pieksamaki.fi

Perhepalvelut Saila Kallio, sosiaalityöntekijä/psykoterapeutti, saila.kallio@pieksamaki.fi

Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake (1)

Asiakkaan/potilaan nimi: _____ (Hetu: _____ -__
_____)

Toiminta-/hoitoyksikkö: _____

Työntekijä: _____

Päivämäärä: _____

Suodatinkysymykset

1 Onko Sinuun kohdistunut lähisuhteissasi* jossakin elämänvaiheessa fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?

Kyllä Ei

2 Vaikuttaako kokemasi väkivalta edelleen terveyteesi, hyvinvointiisi tai elämänhallintaasi?

Kyllä Ei

3 Onko lähisuhteissasi tällä hetkellä fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?

Kyllä Ei

6 Tämä kysymys kysytään vain, jos asiakas/potilas on raskaana.

Onko puolisosi kohdistanut Sinuun väkivaltaa raskauden aikana?

Kyllä Ei

Jos kysymyksiin 2 tai 3 on vastattu KYLLÄ, kysy seuraavat kartoituskysymykset:

Kartoituskysymykset

1. Millaista lähisuhdeväkivaltaa olet kokenut?

fyysistä väkivaltaa (esim. töniminen, lyöminen, potkiminen, tukistaminen, pään hakkaaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu, ampuma- tai teräaseen käyttö, fyysisellä väkivallalla uhkailu)

henkistä väkivaltaa (esim. alistaminen, arvostelu, nimittely, halveksunta, kontrollointi, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, voimakas mustasukkaisuus, eristäminen, tavaroiden hajottaminen, kotieläinten vahingoittaminen tai jollakin näistä tai esimerkiksi itsemurhalla uhkaaminen)

seksuaalista väkivaltaa (esim. raiskaus, raiskauksen yritys tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen tai seksiin pakottaminen, seksuaalisella väkivallalla uhkailu, seksuaalinen halventaminen, pornografiaan pakottaminen, ehkäisyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen)

kaltoinkohtelua tai laiminlyöntiä (esim. lapsen, vanhuksen tai vammaisen jättäminen vaille hoitoa, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on ollut niistä riippuvainen, toisen ihmisen vahingoittaminen lääkkeillä, päihteillä, kemikaaleilla tai liuottimilla)

taloudellista väkivaltaa (esim. itsenäisen rahankäytön estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen tai pakottaminen omien rahojen antamiseen toisen käyttöön, taloudellisella väkivallalla uhkailu tai kiristäminen)

kulttuurista tai uskonnollista väkivaltaa (esim. uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen, väkivallalla uhkaaminen tai sen käyttö uskontoon tai kulttuuriin viittaamalla, kuten ns. kunniaväkivalta, uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu)

2. Milloin olet viimeksi ollut kuvailemasi lähisuhdeväkivallan kohteena?
vuorokauden viikon kuukauden vuoden sisällä joskus aiemmin

3. Kuinka usein olet joutunut lähisuhdeväkivallan kohteeksi?
vain kerran useita kertoja toistuvasti jatkuvasti

4. Kuka tai ketkä ovat olleet väkivaltaisista Sinua kohtaan?

5 Tämä kysymys kysytään vain, jos lähisuhdeväkivaltaa on tällä hetkellä.

Onko perheessäsi alaikäisiä lapsia, jotka ovat altistuneet väkivallalle?

Kyllä Ei

6 Tämä kysymys kysytään vain, jos asiakas/potilas on raskaana.

Onko puolisisi kohdistanut Sinuun väkivaltaa raskauden aikana?

Kyllä Ei

2 Milloin olet viimeksi ollut kuvailemasi lähisuhdeväkivallan kohteena?

vuorokauden viikon kuukauden vuoden sisällä joskus aiemmin

3 Kuinka usein olet joutunut lähisuhdeväkivallan kohteeksi?

vain kerran useita kertoja toistuvasti jatkuvasti

4 Kuka tai ketkä ovat olleet väkivaltaisista Sinua kohtaan?

*) Lähisuhteella tarkoitetaan asiakkaan/potilaan perhe-, sukulaisuus- tai seurustelusuhdetta tai muita näihin rinnastettavia riippuvuussuhteita tai erityisen läheisiä ja tunnepitoisia ihmissuhteita

Lähisuhdeväkivaltakokemusten vaikutusten ja avun/hoidon tarpeen arviointi

Asiakkaan/potilaan oma arviointi(0 = ei vaikutusta, 5 = suuri vaikutus)

Miten arvioisit kokemasi lähisuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen terveyteesi asteikolla

Arvio _____

Miten arvioisit kokemasi lähisuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen hyvinvointiisi asteikolla 0–5?

Arvio _____

Miten arvioisit kokemasi lähisuhdeväkivallan vaikutuksia tämänhetkiseen turvallisuuteesi asteikolla 0–5?

Arvio _____

Millaista apua toivoisit tilanteeseesi?

Työntekijän arviointi

Arvioi asiakkaan/potilaan terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvää riskiä. Mikäli arvioit, että joku riskeistä on merkittävä, käy hänen kanssaan huolella läpi, millaisiin terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä.

Sinun tulee aina ryhtyä toimenpiteisiin seuraavissa tilanteissa:

1. jos asiakas/potilas on kertonut, että häneen kohdistuu tällä hetkellä lähisuhteissaan väkivaltaa
2. jos asiakkaan/potilaan jossakin muussa elämänvaiheessa koetun lähisuhdeväkivallan terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat arviointisi perusteella selkeitä TAI
3. jos arvioit toimenpiteiden olevan tarpeellisia mistä tahansa asiakkaan/potilaan tämänhetkiseen terveyteen, hyvinvointiin tai turvallisuuteen liittyvästä syystä tai huolesta, joka Sinulle herää hänen kertomastaan väkivallasta.

Arvioinnin perusteella ryhdytään seuraaviin toimenpiteisiin:

täytetään erillinen turvallisuusriskin arviointilomake seuraavissa tapauksissa:

a) jos asiakkaalla/potilaalla on nykyisessä lähisuhteessaan väkivaltaa JA jos hänen oma arviointinsa turvallisuusvaikutuksista on vähintään 3

b) jos asiakkaalla/potilaalla on nykyisessä lähisuhteessaan väkivaltaa JA jos hän on raskaana

laaditaan turvasuunnitelma

järjestetään asiakkaalle/potilaalle turvakotipaikka

otetaan yhteys asiakkaan/potilaan kotikunnan sosiaalipäivystykseen tai hätäkeskukseen

tehdään lastensuojeluilmoitus (tehdään AINA, jos kartoituskysymykseen nro 5 vastataan KYLLÄ)

tehdään ennakollinen lastensuojeluilmoitus, jos asiakas/potilas on raskaana ja häneen kohdistuu tällä hetkellä väkivaltaa

välitetään asiakkaan/potilaan tiedot MARAK-yhteyshenkilölle*, kun riski väkivallan uusiutumisesta on kohonnut

jatketaan lähisuhdeväkivaltakokemusten käsittelyä osana asiakastyöskentelyä/hoitoa

ohjataan asiakas/potilas lääkärille/äitiyspoliklinikalle

otetaan yhteys tai ohjataan asiakas/potilas päivystäviin kriisipalveluihin

ohjataan asiakas/potilas ottamaan yhteys poliisiin tai Rikosuhripäivystykseen, tekemään rikosilmoitus ja/tai hakemaan lähestymiskieltoa tai pyydetään poliisin konsultaatio tai tehdään rikosilmoitus asiakkaan/potilaan suostumuksella

otetaan yhteys tai ohjataan asiakas/potilas yksikön sosiaalityöntekijälle (esim. terveydenhuollossa tai poliisilaitoksella) kotikunnan palvelujen kartoittamista varten

jatkokotoimenpiteitä ei tarvita (esim. asiakas/potilas on jo avun piirissä, kuten perheneuvola, terapia, mielenterveystoimisto, kunnallinen sosiaalityö)

- 1 Lähisuhdeväkivallasta kysytään systemaattisesti kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä osana asiakkaan/potilaan elämäntilanteen kartoitusta ja huolellisia esitietoja.
- 2 Väkivallasta kysyminen tapahtuu suodatinkysymysten avulla (ks. Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake).
 - a) Suodatin- ja kartoituslomakkeen henkilötietokohdat täytetään kussakin toimintayksikössä soveltuvin osin.
 - b) Väkivallasta kysyminen tapahtuu aina asiakkaan/potilaan kanssa kahden kesken.
 - c) Kerro, että lähisuhdeväkivalta vaikuttaa haitallisesti asiakkaan/potilaan ja hänen lastensa hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Siksi asian kartoittaminen on osa huolellisten esitietojen keraamista ja asiakkaan/potilaan hyvää hoitoa ja auttamista. Väkivallasta kysyminen ja väkivallan kartoitus tapahtuu asiakkaan/potilaan ja työntekijän välisessä vuorovaikutuksessa, jossa tärkein tehtäväsi on luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin rakentaminen.
 - d) Väkivallasta kysyminen ei ole turvallista mahdollisen väkivallan tekijän tai tekijälle läheisen henkilön, eikä toisten asiakkaiden/potilaiden läsnä ollessa. Älä koskaan anna lomaketta asiakkaan/potilaan itse täytettäväksi tai mukaan kotiin.
 - e) Katso tarkemmin ohjeita asiakkaan/potilaan kohtaamisesta: Lähisuhdeväkivallasta kysyminen ja uhrin kohtaaminen -työkalukortti.
- 3 Mikäli potilas vastaa KYLLÄ suodatinkysymyksiin nro 2 tai 3, tee hänelle kartoituskysymykset lomakkeen mukaisesti.
- 4 Kartoituksen jälkeen tee alustava avun/hoidon tarpeen arviointi käyttäen lähisuhdeväkivallan hoidon tarpeen arviointilomaketta (Suodatin- ja kartoituslomake 2. puoli).

Toimintaohjeet lähisuhdeväkivaltatilanteisiin

- 1 AINA, kun asiakas/potilas on kertonut läheisyydessä kokemastaan väkivallasta (= KYLLÄ-vastaus suodatinkysymyksiin nro 2 ja 3) ryhdy arvioinnin perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin, jotka löytyvät suodatin- ja kartoituslomakkeen 2. puolen lopusta.

Mikäli kyseessä on akuutti fyysinen tai seksuaalinen väkivalta, ohjaa potilas lääkärin vastaanotolle. Kerro myös, että lähisuhdeväkivalta on rikos, kannusta rikosilmoituksen tekemiseen tai pyydä asiakkaan/potilaan suostumus sen tekemiseen.

Varaa asiakkaalle/potilaalle tarvittaessa uusi aika.
- 2 Jos asiakas/potilas ei ole valmis ottamaan vastaan apua juuri tällä hetkellä, madalla kynnyksellä hakea apua uudestaan. Anna hänelle mukaan eri auttajatahojen yhteystietoja ja lisätietoa lähisuhdeväkivallasta ja sen vaikutuksista. Varaa asiakkaalle/potilaalle uusi aika.
- 3 **Asiakkaan/potilaan turvallisuus tulee aina varmistaa.** Turvasuunnitelman tekemistä suositellaan kaikille väkivaltaisessa suhteessa tai vastaavissa tilanteissa eläville ja tilanteissa, joissa kumppani erosta tai erilleen muutosta huolimatta jatkaa ahdistelua ja uhkaavaa käyttäytymistä (ks. Turvasuunnitelma lähisuhdeväkivaltatilanteisiin).
- 4 Tee AINA lastensuojeluilmoitus, mikäli asiakas/potilas vastaa KYLLÄ kartoituskysymykseen nro 5. Tee tarvittaessa ennakollinen lastensuojeluilmoitus, mikäli asiakas/potilas vastaa KYLLÄ kartoituskysymykseen nro 6.
- 5 Dokumentoi lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomakkeen kartoituksen tulos ja tehdyt toimenpiteet yksikössäsi käytössä olevien käytäntöjen mukaisesti. Hävitä/säilytä täytetty suodatin- ja kartoituslomake toimintayksikkösi ohjeiden mukaisesti.

- 1 Kerro asiakkaalle/potilaalle, että lähisuhdeväkivallasta kysytään osana huolellisia esitietoja ja hyvää asiakastyötä/hoittoa.
- 2 Kysy lähisuhdeväkivallasta SUORAAN käyttämällä lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituskysymysten lomaketyökalua. Varmista, että olet tilanteessa asiakkaan/potilaan kanssa AINA kahden. Kuvaile tarvittaessa tarkemmin, mitä fyysinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta ja kaltoinkohtelu ovat.
- 3 Huomioi, että saatat olla ensimmäinen viranomainen, jolle asiakas/potilas kertoo lähisuhdeväkivallan kokemuksistaan. Kuuntele häntä myötätuntoisesti. Huomio myös, että asiakkaan/potilaan hankala tai haasteellinen käyttäytyminen väkivallasta kysyttäessä saattaa johtua häpeästä, pelosta, shokkireaktiosta tai traumatisoitumisesta, tai aikaisemmista huonoista kokemuksista asiasta puhuttaessa.
- 4 Kun etenet suodatinkysymyksistä kokemusten tarkempaan kartoitukseen, tärkein tehtäväsi on **luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin rakentaminen**. Jotta uhri voi tuntea tulevana kuulluksi ja ymmärretyksi, häntä ei tule syyllistää eikä epäillä hänen kokemustensa todenmukaisuutta.
- 5 Kerro asiakkaalle/potilaalle lähisuhdeväkivallan yleisyydestä, terveysvaikutuksista, muista elämää hankaloittavista vaikutuksista ja väkivaltaan liittyvästä turvallisuusriskistä. Kerro myös, että lähisuhdeväkivalta on rikos, kannusta rikosilmoitukseen tekemiseen tai pyydä asiakkaan/potilaan suostumusta sen tekemiseen. Ota vahvasti kielteinen kanta väkivaltaan, mutta älä tuomitse tekijää, sillä hän saattaa olla uhrille yhä kaikkein rakkain.
- 6 Anna asiakkaalle/potilaalle kannustavaa palautetta väkivallasta kertomisesta ja rohkaise häntä ottamaan vastaan apua. Mikäli avun vastaan ottaminen on asiakkaalle/potilaalle vaikeaa juuri nyt, madalla kynnyksellä hakea apua uudestaan ja anna hänelle mukaan eri auttajajahojen yhteystietoja ja lisätietoa lähisuhdeväkivallasta. Mikäli asiakas/potilas on halukas, sovi hänen kanssaan uusi tapaaminen tai pyri ohjaamaan hänet tarvitsemansa avun piiriin.
- 7 Mikäli asiakas/potilas kertoo tällä hetkellä kotona tapahtuvasta väkivallasta, ja hänellä on siellä alaikäisiä lapsia, kerro hänelle avoimesti myös lastensuojeluilmoituksen tekemisen viranomaisvelvollisuudestasi. Jos asiakas/potilas on raskaana, huomioi ennakkollinen lastensuojeluilmoitus. Rohkaise asiakasta/potilasta ymmärtämään, että lastensuojeluilmoitus on mahdollisuus saada tukea ja apua, ei uhkaa eikä pelot.
- 8 Huolehdi AINA akuutissa väkivaltatilanteessa asiakkaan/potilaan turvallisuudesta! Selvitä, onko hänen turvallista palata kotiin, ja järjestä asiakkaalle/potilaalle tarvittaessa turvakotipaikka ja laadi turvasuunnitelma. Huolehdi myös muiden perheenjäsenten, erityisesti alaikäisten lasten akuutista turvallisuudesta ja avun tarpeesta.
- 9 Kirjaa asiakkaan/potilaan käynti huolellisesti, sillä hän voi tarvita aineistoa myöhemmin esimerkiksi rikosprosessissa tai lapsen aseman turvaamista varten. Mikäli asiakas/potilas kertoo väkivallan aiheuttamista vammoista, huolehdi, että hän käy lääkärin vastaanotolla ja että vammat dokumentoidaan siellä huolellisesti. Huolehdi, että raskaana oleva asiakas/potilas käy tarvittaessa aitouspoliklinikalla.
- 10 Tiedosta, että lähisuhdeväkivalta vaikuttaa monin tavoin uhrin hyvinvointiin ja elämänhallintaan. Läheisen ihmisen käyttämä väkivalta rikkoo perustavalla tavalla ihmisen omanarvon- ja turvallisuuden tunnetta. **Muista, että Sinun kohtaamisesi voi toimia tärkeänä kilnneplisteenä uhrin elämässä, omanarvontunnon synnyttämisessä ja avun vastaan ottamisessa.**

SEURANTA JA TILASTOINTI

Se viranomainen, jolle kunkin asiakkaan hoidosta tulee päävastuu, huolehtii myös hoidon jälkeisestä riittävästä seurannasta.

Alueella tietoon tulleet väkivaltatapaukset tilastoidaan. Jokainen työntekijä/toimija vastaa oman toimipisteensä tilastoinnista. Lomake lähetetään perheneuvolaan Tiina Hakkaraiselle.

ALUETYÖRYHMÄ

Pieksämäen alueella toimii lähisuhdeväkivaltatyöryhmä, jonka tehtävänä on kehittää ja koordinoita väkivallan ehkäisy- ja hoitotyötä.

LÄHISUHDEVÄKIVALTATYÖRYHMÄ 2018:

Puheenjohtaja

- Pauli Rytönen, väkivaltatyön koordinaattori, puh. 044 588 2471, pauli.rytonen@pieksamaki.fi

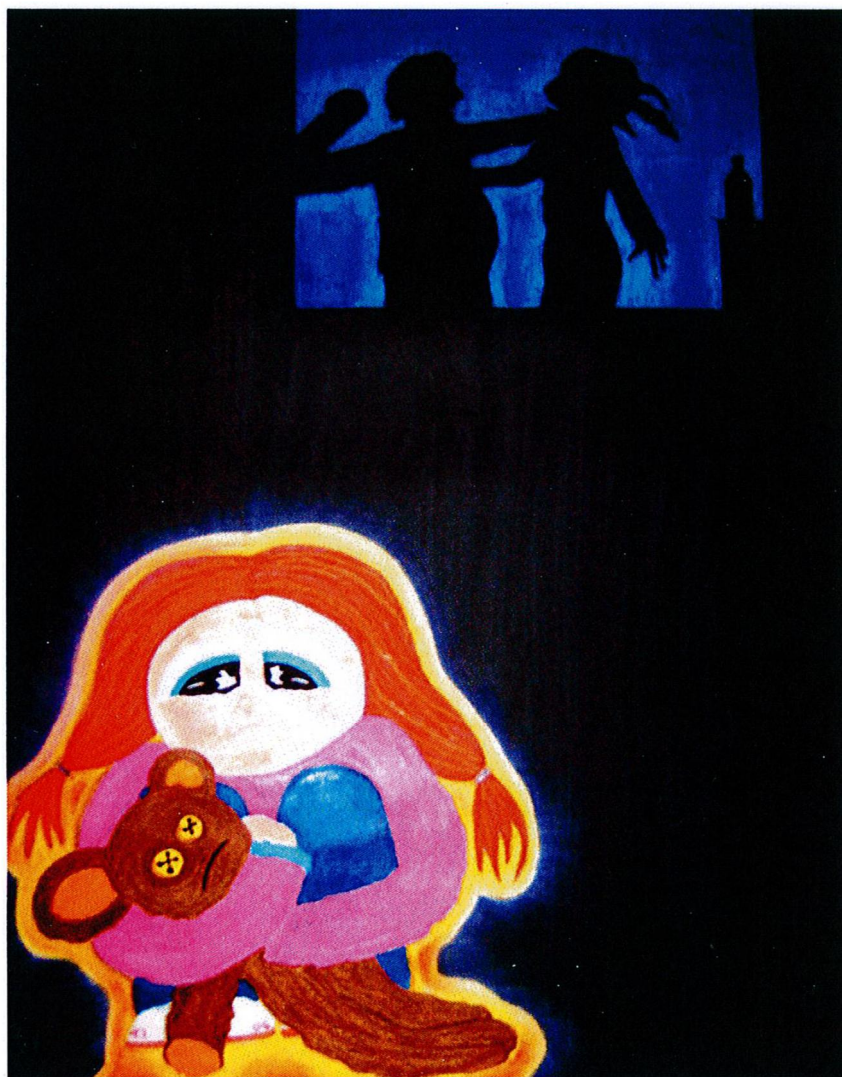
Sihteeri

- Elina Heiskanen, koulukuraattori, puh. 044 588 2401, elina.heiskanen@pieksamaki.fi

Jäsenet

- Anneli Helminen, diakoni, psykoterapeutti, Naarajärven vankila, puh. 050 320 7797, eija.anneli.helminen@om.fi
- Saila Kallio, sosiaalityöntekijä perheneuvola, puh. 044 388 3303, saila.kallio@pieksamaki.fi
- Kari Toivonen, poliisi, puh. 071 875 5700, kari.toivonen@poliisi.fi
- Jani Naukkarinen, nuorten sairaanhoitaja, koulu- ja opiskelu terveydenhuolto, puh. 0400 855 642, jani.naukkarinen@pieksamaki.fi
- Marjatta Väisänen, terveydenhoitaja, vastaanotto, puh. 0400 855 759, marjatta.vaisanen@pieksamaki.fi
- Tarja Winter, sosiaaliohjaaja, perhepalvelut, puh. 044 588 2373, tarja.winter@pieksamaki.fi
- Tuula Vauhkonen, perheohjaaja, varhaiskasvatuspalvelu, puh. 044 799 5535, tuula.maija.vauhkonen@pieksamaki.fi
- Mikko Ryynänen, diakoni, miestyöntekijä, seurakunta, puh. 0400 855 642, mikko.ryynanen@evl.fi
- Mika Tiitinen, KSK kuntoutuspalvelut, mika.tiitinen@kskkuntotuspalvelut.fi

PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALLAN EHKÄISY JA VÄHENTÄMINEN PIEKSÄMÄELLÄ

Sisällys

SAATTEEKSI.....	2
JOHDANTO	3
MITÄ PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALTA ON	4
Yleistä.....	4
Väkivallan eri muodot	5
PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALLAN YLEISYYS	6
PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALTA ON RIKOS.....	7
LASTENSUOJELULAKI.....	7
Lapsen kaltoinkohtelu ja lähisuhdeväkivallan epäily	9
Lapsen pahoinpitely ja seksuaalinen hyväksikäyttö	9
RIKOSLAKI	10
Seksuaalirikos	10
Pahoinpitely.....	11
Kotirauhan rikkominen, laiton uhkaus ja pakottaminen.....	12
LÄHESTYMISKIELTO	14
PERHE- JA PARISUHDEVÄKIVALLAN SEURAUKSIA	15
VÄKIVALLAN TEKIJÄ JA AUTTAMINEN.....	17
TOIMINTAOHJE VIRANOMAISILLE	18
TOIMINTAMALLI KOHDATESSA VÄKIVALTAA KOKENUT HENKILÖ	21
Kun keskusteleet mahdollisesti väkivallan kohteeksi joutuneen kanssa	21
Turvasuunnitelma akuuttiin hätään.....	21
Kun keskusteleet mahdollisesti väkivaltaisesti käyttäytyneen kanssa	22
YHTEYSTIEDOT AVUNSAANTIA VARTEN.....	24
APUA PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALLAN UHREILLE JA TEKIJÖILLE PIEKSÄMÄELLÄ.....	24
VALTAKUNNALLISTA TUKEA, NEUVONTAA JA OHJAUSTA VÄKIVALLAN UHREILLE JA TEKIJÖILLE.....	25
LÄHTEET	27
PERHEVÄKIVALTAAAN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA	28

PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALLAN EHKÄISY JA VÄHENTÄMINEN PIEKSÄMÄELLÄ

SAATTEEKSI

Pieksämäelle ja ent. Pieksämäen maalaiskuntaan syntyi Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 1998 käynnistämän viisivuotisen Naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisyhankkeen myötä yhteinen perhe- ja lähisuhde väkivaltatyöryhmä. Valtakunnallinen hanke pohjautui YK:n ohjelmaan sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi.

Työryhmän tahot sosiaali- ja terveystyö, päivähoito, poliisi, seurakunta ja vankiladiakonia kokoontuivat useita kertoja vuosien aikana. Työryhmä toimi keskustelufoorumina ja verkostoihin tutustumisena sekä yhteistyötapojen kehittämisenä. Työryhmän työskentelyyn ovat vaikuttaneet Pieksämäen maalaiskunnan kuntaliitos Jäppilän ja Virtasalmen kanssa, jolloin syntyi Pieksänmaan kunta ja vuonna 2007 Pieksämäen kaupungin ja Pieksänmaan kunnan yhdistyminen Pieksämäen kaupungiksi. Myös työryhmän jäsenten vaihtuvuus eri yksiköissä on vaikuttanut työryhmän toimintaan.

Viola-projektin myötä vuonna 2001 aloitti Pieksämäellä nk. MIES-työntekijöinä, omaan työhönsä kuuluen, diakoni Mikko Ryyänen Pieksämäen seurakunnasta ja psykiatrinen sairaanhoitaja Seppo Levänen psykiatrian poliklinikalta. Nykyisin Seppo Levänen työskentelee perheneuvolassa. Samaan aikaan aloitettiin koulutuspäivän järjestäminen verkostoille. Ensimmäisenä kouluttajana toimi Jarkko Kuhanen Kuopion kriisikeskuksesta.

Suomen hallitus asetti vuosille 2004–2007 valtakunnallisen lähisuhde- ja perheväkivaltahankkeen, jonka tarkoituksena on lisätä kuntalaisten yleistä turvallisuutta ja luoda kuntiin selkeät toimintamallit uhrin, lasten ja tekijän auttamiseksi. Itä-Suomen läänin nimeämänä koordinaattorina toimi Tuula Tiainen Psykologian TietoTaidosta. Hankkeen tiimoilta Pieksämäellä järjestettiin Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvä koulutuspäivä verkostoille, kunnan luottamushenkilöille, sekä sosiaali- ja terveydenalan opiskelijoille. Kouluttajana toimi psykologi Aarno Laitila Jyväskylästä. Vuonna 2002 Jarkko Kuhanen Kuopion kriisikeskuksesta luennoi aiheella Perheväkivalta ilmiönä ja vuonna 2009 Pia Marttala Viola ry:stä Lapsen turvataidot väkivaltatyössä. Viime vuosina työryhmä on järjestänyt ammattilaisille sekä kaikille avoimia koulutuspäiviä, mm. rakentavasta riitelystä, perheväkivaltaa on myös käsitelty ennaltaehkäisevästi draamankeinoin nuorten parissa. Yhteistyötä on tehty paikallisten toimijoiden, kuten Seutuopiston ja Päivällisteatterin kanssa.

Hankkeen myötä myös työryhmä laajeni, uusia jäseniä saatiin lastenneuvolasta, perheneuvolasta, koulun oppilashuollosta sekä huolto- ja turvakodilta.

Merkittävä edistysaskel väkivaltatyöryhmän tekemässä työssä oli, kun saatiin sähköisessä muodossa lastensuojeluilmoituksen teko helpoksi jokaisessa kaupungin sosiaali-, terveydenhuollon ja -opetustoimen yksiköissä, jossa työntekijä kohtaa työssään perhe- tai lähisuhdeväkivaltaa.

Työssä kohdatusta perheväkivalta tapauksista on sovittu myös pidettävän tilastoja erityisen tätä varten laaditun tilastointilomakkeen avulla, jotka vuosittain joulukuussa tulisi toimittaa työpisteistä väkivaltatyöryhmälle. Linkki tilastointilomakkeeseen ja yhteystiedot lähisuhdeväkivaltatyön nettisivulla.

JOHDANTO

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on luultua yleisempää. Sen seuraukset ovat vakavia koskien paitsi välitöntä uhria ja erityisesti lapsia, myös väkivallan tekijän ja uhrien lähipiiriä. Suomessa kaikki perheen sisäinen väkivalta on kriminalisoitu pahoinpitelyinä ja on yleisen syytteen alaista. Perheväkivallan ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa tarvitaan aukotonta viranomaisyhteistyötä. Pieksämäen yhteisen toimintamallin tavoitteena on saada aikaan kaikkia viranomais- ja toimintatahoja koskevat yhteiset käytännöt suhtautumisessa perheväkivaltaan. Tavoitteena on muodostaa yhteisen toimintamallin avulla katkeamaton ketju väkivallan huomaamisesta siihen puuttumiseen ja hoitamiseen asti. Toimintatahojen yhteisen koordinoinnin ja tietojen vaihdon tavoitteena on myös uhrien turvallisuuden takaaminen.

Tämä toimintamalli on tarkoitettu perheiden kanssa työskentelevien tahojen käyttöön. Yleisen mallin lisäksi tulee jokaisella toimijataholla olla omat yleistä mallia täydentävät yksikkökohtaiset ohjeet. Toimintamallin toimiminen ja jatkuva kehittäminen vaatii säännöllistä perheiden kanssa työskentelevien koulutusta ja työnohjausta.

Perheitä kohtaavat työntekijät terveys- ja sosiaalipalvelujen eri yksiköissä, kouluissa opettajat, kuraattorit, koulupsykologit, kouluterveydenhoitajat, nuorisotoimen ja seurakunnan työntekijät, vankilatyöntekijät ja turvakodin henkilöstö. Akuuteissa tilanteissa perheväkivaltaa kohtaavat kotihälytyksiä suorittavat poliisit. Perheiden kanssa työskentelee myös suuri joukko kolmannen sektorin toimijoita mm. vapaaehtoistyöntekijät, erilaiset auttavat päivystystyöntekijät, urheiluseurojen vetäjät jne.

MITÄ PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALTA ON

Yleistä

Kun lähisuhteisiin leviää pelon ilmapiiri, voidaan puhua perheväkivallasta. Väkivaltaa on hyvin monimuotoista: henkistä, fyysistä, seksuaalista, omaisuuteen kohdistuvaa tai taloudellista väkivaltaa, tai sellaisella uhkaamista, myös laiminlyönti ja kaltoin kohtelu ovat väkivaltaa. Henkistä, sanallista tai sanatonta väkivaltaa voi esiintyä alistamisen, nöyryyttämisen, mitätöinnin ja/ tai sosiaalisen eristämisen muodoissa. Kontrolli voi ilmetä sosiaalisten suhteiden, liikkumisen, mielipiteiden ilmaisun tai rahankäytön rajoittamisena, kyse on systemaattisesta pyrkimyksestä hallita ja rajoittaa toisen elämää. Pelkoa ja väkivallan uhkaa on kuvattu väkivallan merkittävimmäksi ja yleisimmäksi oireeksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö, poliisi).

Perheväkivalta on erityisen vakava kansanterveydellinen ongelma Suomessa, joka koskettaa väkivallan teon uhrin lisäksi, perheessä elävien lasten terveyttä ja kehitystä sekä lähiverkostoa. Perheväkivallan tekijänä voi olla mies tai nainen tai molemmat, ja väkivalta saattaa kohdistua puolisoon tai lapseen. Myös lapset voivat olla väkivaltaisista toisiaan tai vanhempiaan kohtaan. Ihmisen tekee uhriksi erityisesti se, että hän joutuu väkivallan kohteeksi omassa kodissa, rakkaan ihmisen toimesta, arvaamattomassa tilanteessa ja ymmärtämättömistä syistä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, Poliisi, Pieksämäen malli perheväkivallan hoidossa.)

Ihmisellä on yleensä voimakas psyykinen tarve saada käsittämätön tilanne hallintaan ja selitys tapahtumille. Mutta traumaattiset tapahtumat eivät ole hallittavissa ja niihin on mahdoton reagoida adekvaatisti. Traumaattinen tapahtuma särkee ns. haavoittumattomuuden illuusion, kuinka tällaista voi tapahtua. Ihminen voi myös mukautua kokemukseen muuttamalla käsitystään maailmasta virheelliseksi "kaikki parisuhteet ovat onnettomia". Perheväkivallan seuraukset voivat olla hyvinkin traumaattisia ja voivat aiheuttaa ahdistusta, surua, tuskaa, turvattomuutta, mielenterveyden häiriöitä, alkoholismia, jne. Vauriot kehittyvät sitä vakavimmiksi mitä enemmän väkivaltaisista kokemuksista ihmisellä on. (Pieksämäen malli perheväkivallan hoidossa.)

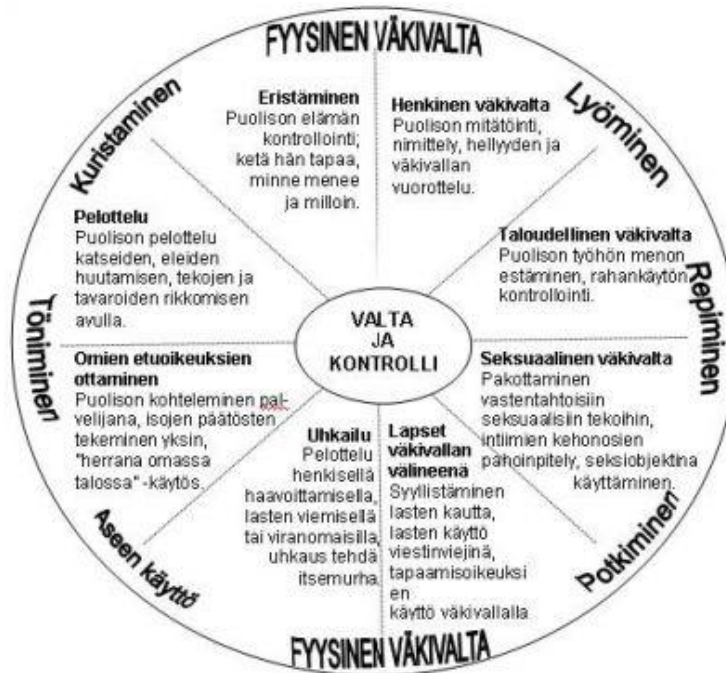
Pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen ja siihen puuttuminen kuuluu kaikille: vaikka vastuu on aina väkivallantekijällä, ei pari- ja lähisuhdeväkivaltaa voi nähdä yksilötason ongelmana. Väkivallasta aiheutuu yksilölle, perheelle ja yhteiskunnalle terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja sekä taloudellisia kustannuksia. Pari- ja lähisuhdeväkivalta on ilmiönä laaja. Väkivaltakokemukset vaikuttavat aina koko lähipiiriin ja erityisesti koko perheeseen, jossa väkivaltaa esiintyy. Se myös kuormittaa kunnan palvelujärjestelmää ja on kallista.

Väkivallan eri muodot

Väkivallan eri muotoja ovat fyysinen väkivalta, henkinen väkivalta, seksuaalinen väkivalta, taloudellinen, sosiaalinen ja uskonnollinen väkivalta.

Väkivallan eri muotoja kuvataan alla olevassa ympyrässä (www.turvakoti.net)

Fyysiseen väkivaltaan kuuluvat kaikki ruumiillista koskemattomuutta loukkaavat teot: töniminen, läpsiminen, potkiminen, lyöminen, repiminen, kuristaminen, ravistelu, ruumiin jäsenten vääntely, kaikenlainen esineillä ja tavaroilla heittäminen. Myös kaikkien aseiden käyttö liittyy tähän väkivallan muotoon. Uhria saatetaan esimerkiksi kiduttaa palavalla tupakalla, tai hänen päälleen heittää kuumaa vettä. Fyysisen väkivallan yksi vaarallinen muoto on kemiallinen väkivalta, joka kohdistuu myös pieniin lapsiin. Myrkyttämiseen saatetaan käyttää esimerkiksi alkoholia, lääkkeitä, tupakanmuruja, liuottimia ja liimoja. Lasten myrkyttämisen tavoitteita saattavat olla esimerkiksi lasten rauhoittaminen, tahallinen vahingoittaminen, hoitoa vaativien oireiden tuottaminen, jolloin vanhemmat saavat hoitopaikoissa itse huomiota.

Henkinen väkivalta on hyvin monimuotoista. Se pitää sisällään halventamista, mitätöintiä ja kaikenlaista henkistä alentamista. Toista alennetaan mm. nimittelyllä, syytelyllä, uhkailulla ja pelottelulla. Tämä voi tapahtua joko sanoin, ilmeillä tai eleillä. Tappouhkaukset saattavat kohdistua itseensä, uhriin, lapsiin tai lemmikkieläimiin.

Seksuaalista väkivaltaa on kaikki tahdonvastainen seksuaalinen kohtelu kaikilla tavoin. Se voi olla vastentahtoista koskettelua, hivelyä, seksiin pakottamista tai raiskaus. Samoin seksuaalista alistamista on myös seksillä kiristäminen, siihen painostaminen, seksillä syyllistäminen, uhkailu sekä seksillä kaupankäynti. Seksuaalista alistamista on myös seksiin liittyvän informaation tarjoaminen alaikäiselle lapselle. Tätä on muun muassa pakottaminen seuraamaan aikuisten keskinäistä seksiä ja pornoa sisältäviä elokuvia.

Taloudellinen väkivalta on usein raha-asioilla kiristämistä, taloudellista hyväksikäyttöä, toisen raha-asoiden kontrollointia, salailua ja kaikkea siihen liittyvää. Väkivallan tekijä voi myös usein hyvittää tekojaan lupaamalla taloudellisia etuuksia, että uhri ei hakeutuisi apuun tai eroaisi väkivallan tekijästä.

Uskonnollinen väkivalta liittyy uskonnollisiin sääntöihin, pelotteluun, uhkailuun ja painostamiseen tai uskonnon harjoittamisen kieltämiseen tai toisen osapuolen uskonnonvähättelyyn.

(Ensi- ja turvakotien liitto, Pieksämäen malli perheväkivallan hoidossa.)

PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALLAN YLEISYYS

Perheväkivalta on valitettavan yleistä ja sitä esiintyy kaikissa sosiaaliluokissa. Väkivallan tekijä voi olla puoliso, ex-puoliso, lapsi, muu perheenjäsen, sukulainen tai tuttava. Perheväkivalta voi kohdistua kehen tahansa perheenjäseneseen, mutta on pääosin miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa. Suomessa perheväkivallan uhriksi joutuu lähes kolmannes naisista jossain parisuhteessaan. Parisuhteessa raiskataan tuhansia naisia ja perheväkivallan uhrina kuolee vuosittain keskimäärin 27 naista. (Poliisi 2011.)

Poliisi saa vuosittain noin 50 000 kotihälytystä, joista lähes kolmannekseen liittyy perheväkivaltaa. Poliisille ilmoituskyynnys madaltuu hälytyskertojen myötä. Alemman sosiaaliryhmien perheet kääntyvät herkemmin poliisin puoleen. Siitä huolimatta vakavastakin väkivallasta poliisin tietoon tulee vain noin 10 %. Vuonna 2007 poliisin tietoon tulleiden perheväkivaltarikosten uhreja oli 3605. Uhreista 368 oli alle 15-vuotiaita ja 15-20-vuotiaita oli 240. Perheväkivaltarikosten uhreista valtaosa, 2812, kokivat avio- tai avopuolisoiden välistä parisuhdeväkivaltaa. Parisuhdeväkivallan uhreista 2418, eli 86 % oli naisia ja väkivallan kohteena olevia miehiä oli 394. (Oikeusministeriö, Pahoinpitelyrikos läheissuhteissa ja työpaikalla 2009, Terveystieteiden tutkimuskeskus 2011.)

Tutkimusten mukaan noin 20 % suomalaislapsista altistuu kotonaan väkivallalle. Osa näistä lapsista on myös itse väkivallan kohteena. Perheväkivallan näkeminen vahingoittaa lasta aiheuttaen hänelle traumakokemuksia, jonka vuoksi väkivallan näkeminen on lapselle vähintään yhtä haitallista kuin sen kohteena oleminen. Vanhempien välissä väkivaltatilanteessa toinen vanhemmista on pelottava tekijä, toisen ollessa avuton kohde ja lapsella ei ole ketään suojelijaa. Hän kokee turvattomuutta ja jää kokemuksensa kanssa yksin. Lapset myös vaistoavat perheessä

olevan väkivallan, vaikka se tapahtuisi öisin tai lasten ollessa poissa kotoa. Väkivallasta jää aina jonkinlaisia merkkejä ja usein kodin ilmapiiri muuttuu ahdistavaksi. Lapset ovat taitavia päättämään mitä on tapahtunut, vaikka he eivät olisikaan nähneet tai kuulleet väkivaltatilanteita. Lisäksi monet lapset oppivat tarkkailemaan vanhempiaan ja osaavat tunnistaa ja ennakoida tulevia tapahtumia äänensävyistä, eleistä ja ilmeistä. (Tervesuomi 2011.)

Perheväkivalta on usein kotona tapahtuvaa ja piiloteltua, jonka vuoksi kaikki väkivaltatapaukset eivät tule tilastoiduksi tai viranomaisten tietoon. Siksi myös perheväkivallan tunnistaminen on haasteellista ja keinot puuttumiseen vähäiset. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011.)

PERHE- JA LÄHISUHDEVÄKIVALTA ON RIKOS

Suomessa perheessä tapahtunut väkivalta, myös lievä väkivalta, ei ole enää perheen sisäinen asia, vaan virallisen syytteen alainen rikos. Yhteiskunnalla ja viranomaisilla on velvollisuus puuttua perheväkivaltaan ja poliisilla on epäillyissä pahoinpitelyrikoksissa tutkintavelvollisuus, sekä syyttäjällä todennäköisissä pahoinpitelyrikoksissa syyteoikeus. Rikoslaissa on säädetty rangaistavaksi myös seksuaalirikokset, laitton pakottaminen, kiristäminen ja vapaudenriisto. Ilmoitus poliisille antaa viranomaiselle mahdollisuuden puuttua väkivaltaan. (Oikeusministeriö 2011, Poliisi 2011.)

Lainsäädännön keinoin on mahdollista ehkäistä ja puuttua väkivaltatilanteisiin. Tapahtuneen rikoksen selvittäminen on pääsääntöisesti poliisin tehtävä. Poliisilaki antaa poliisille mahdollisuuden puuttua tilanteisiin jo ennen rikoksen tapahtumista. Pahoinpitelyn muuttuminen virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi myös yksityisen paikan osalta mahdollistaa poliisin puuttumisen tekoihin, jotka aiemmin katsottiin perheen sisäisiksi asioiksi. Uutta lainsäädäntöä edustaa lähestymiskieltoa koskeva laki. Vuonna 1999 lähestymiskieltoja määrättiin noin 1000. Vuonna 2004 niitä määrättiin noin 1700. Lakia on vuoden 2005 alussa täydennetty ns. perheen sisäisellä lähestymiskielloilla (Poliisi 2011).

LASTENSUOJELULAKI

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun keskeisinä periaatteina on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia, sekä tukea vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelu pyrkii ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lähtökohtana on lapsen etu.

Lastensuojelulakiin sisältyy ilmoitusvelvollisuus:

Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, Rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, turvapaikan hakijoiden vastaanotto-toimintaa, hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatin harjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen häntä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä. (Lastensuojelulaki 417/2007 §25).

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla henkilöillä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä lapsen kohdistunutta rikoslain (39/1889) 20 luvussa rangaistavaksi säädettyä tekoa. (20.5.2011/542)

Lastensuojelutyössä päästään parhaisiin tuloksiin, kun perhe ottaa apua ja tukea tarvitessaan riittävän aikaisessa vaiheessa yhteyttä sosiaalityöntekijään.

Kuka tahansa voi tehdä sosiaalityöntekijälle lastensuojeluilmoituksen havaitessaan, että lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Asiakkaat ohjautuvat sosiaalityöntekijöille asuinalueensa osoitteen perusteella. Maantieteellinen aluejako on yhteneväinen terveydenhuollon aluejaon kanssa. Sosiaaliohjaajat työskentelevät kaikilla alueilla.

Lastensuojelun päivystys arkisin klo 8-16:

palveluneuvoja, puh. 0400 855 793.

Virka-ajan ulkopuolinen sosiaali- ja kriisipäivystys (24/7)

Mikkelin keskussairaala, sosiaalityöntekijä, puh. 044 7942 394 tai 112.

Oman tiimisi löydät tästä:

Tiimit kaduittain (=linkki).

Yhteystiedot

Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien puhelinaika on maanantaisin, keskiviikkoisin, torstaisin ja perjantaisin klo 9.00- 10.00. Uusien asiakkaiden yhteydenotot tapahtuvat sosiaaliohjaajien kautta.

Sosiaaliohjaaja Helimaija Kiviluoto, puh. 044 588 3457

Sosiaaliohjaaja Tarja Winter, puh. 044 588 2373.

Tiimi 1

sosiaalityöntekijä Anna-Kaisa Oja, puh. 044 588 2309

sosiaalityöntekijä Hanna Nykänen, puh. 040 183 7688

Tiimi 2

sosiaalityöntekijä Suvi Lahti, puh. 044 088 2302

sosiaalityöntekijä Perttu Lång, puh. 044 588 2307

Tiimi 3

sosiaalityöntekijä Virva Richter, puh. 044 388 3302

sosiaalityöntekijä Sirpa Asikainen, puh. 044 787 4048.

Lapsen kaltoinkohtelu ja lähisuhdeväkivallan epäily

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti.

(Laki lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta)

Kaltoinkohtelu on lapsen lähisuhteissa kokemaa väkivaltaa, joka käsittää laiminlyönnin, fyysisen ja psyykkisen pahoinpitelyn, seksuaalisen hyväksikäytön ja perheväkivallan. Suomen rikoslain mukaan lapsen fyysinen pahoinpitely on rikos, johon kuuluu myös kasvatusmielessä tapahtuva ruumiillinen kuritus. Lapsen emotionaalinen kaltoinkohtelu on vaikeasti havaittavaa ulkoisten väkivallan jälkien puuttuessa. Emotionaalinen tai psyykkinen kaltoinkohtelu toteutuu lapsesta vastuullisten aikuisten lasta hyljeksivänä ja halventavana käyttäytymisenä, uhkailuna, pelotteluna tai eristämisenä, lapsen käyttämisenä aikuisen tarpeisiin ja toiveiden toteuttamiseen, lapsen korruptoisena antisosiaaliseen käytökseen tai päihteiden käyttöön tai lapsen tunnetarpeiden huomiotta jättämisenä. Niin ruumiillisella kurituksella ja pahoinpitelyllä kuin emotionaalisella kaltoinkohtelulla on lapsen elämään vahingollisia ja kauaskantoisia vaikutuksia. (Lajunen, Andell, Jalava, Kemppainen, Pakkanen & Ylenius-Lehtonen 2009, 22 – 25.)

Lapselle väkivallan sivusta seuraaminen on yhtä vahingollista kuin itse väkivallan kohteeksi joutuminen. (Pieksämäen malli perhe- ja lähisuhdeväkivallan hoidossa.) Lasta vahingoittaa pelon ja uhan ilmapiirissä eläminen, väkivallan näkeminen ja kohteena oleminen. Väkivallan käyttö kasvatukseen eli kuritusväkivalta ei ole oikeutettua missään tilanteessa. Perheväkivallan seuraukset ovat vakavia ja koskevat välitöntä uhria, tekijän ja uhrien lähipiiriä ja erityisesti lapsia.

Lapsen kaltoinkohtelun, seksuaalisen hyväksikäytön tai perheväkivallan epäilyn herätessä on erityisen tärkeää kirjata havainnot konkreettisesti ja tarkasti: milloin on nähnyt ja kuullut asioita, kuka on kertonut, mitä on tapahtunut ja missä jne. Tarvittaessa voi konsultoida lastensuojelun sosiaalityöntekijää.

Lapsen pahoinpitely ja seksuaalinen hyväksikäyttö

Lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus muuttuu vuoden 2012 alusta niin, että lapseen kohdistuneen seksuaalirikoksen epäilystä on ilmoitettava suoraan poliisille ja lisäksi on tehtävä lastensuojeluilmoitus.

Lapsen pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön epäilystä on ammattihenkilöiden tehtävä lastensuojelulain mukainen ilmoitus, [lastensuojelulaki 25 §, luku 5](#). Epäily on perusteltava. Lastensuojeluilmoituksesta ja sen sisällöstä ilmoitetaan lapsen huoltajille. 1.1.2012 alkaen tehdään lisäksi ilmoitus poliisille.

Sosiaali- ja terveydenhuolto tutkii oma-aloitteisesti vain akuutit tilanteet

Rikosten selvittäminen kuuluu poliisille. Akuuteissa tilanteissa tehdään lapsen ensivaiheen tutkimukset päivystyksenä. Muutoin sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikat alkavat selvittää epäilyjä ainoastaan poliisin pyytäessä virka-apua.

Poliisin virka-apuna pyytämät selvitykset keskitetään suuriin sairaaloihin

Selvityksen tekee virkavastuulla toimiva työryhmä, jossa on vähintään kaksi työntekijää. Selvitystä varten laaditaan tutkimussuunnitelma, jonka avulla pyritään tasapuolisesti tarkastelemaan erilaisia epäilyn tai vammojen syntyä koskevia vaihtoehtoisia selityksiä.

Lapsen haastattelu videoidaan

Jotta lapsen haastattelu olisi pätevä oikeuskäsittelyssä, siinä käytetään strukturoitua haastattelurunkoa, joka ei sisällä johdattelevia kysymyksiä tai muita tulosten luotettavuutta vähentäviä tekijöitä. Esitutkintalain mukaisesti haastattelut videoidaan, [esitutkintalaki 39§](#) (Finlex).

Poliisin pyytämät selvitykset tehdään kiireellisinä

Selvitykset saatetaan päätökseen vähintään kahden kuukauden sisällä ja lausunto kolmen kuukauden sisällä poliisin esittämän selvityspyynnön päivämäärästä.

Edunvalvojan määrääminen lapselle

Mikäli epäiltynä on lapsen vanhempi tai muu huoltaja, lapselle tulee määrätä oma edunvalvoja, [lastensuojelulaki 22§, luku4](#) (Finlex). Tällainen saatetaan tarvita silloinkin, kun huoltajalla on läheinen suhde epäiltyyn (avio- tai avopuoliso). (Sosiaaliportti 2012.)

RIKOSLAKI

Rikoslaisissa (39/1889) säädetään seksuaalirikoksista (luku 20), henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista (luku 21), sekä yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta (luku 24). Vuonna 1995 rikoslain uudistuksessa yksityisellä paikalla tapahtuvasta pahoinpitelystä tuli virallisen syytteen alainen rikos. Lainsäädäntö uudistuksella viestittää, että perhe- ja lähisuhdeväkivalta ei ole vain perheen sisäinen asia, vaan yhteiskunnalla on velvollisuus puuttua siihen. Kotona tapahtuvaan väkivaltaan myös suhtaudutaan yhtä vakavasti kuin muihinkin väkivaltarikoksiin ja sovelletaan samanlaisia rikosoikeudellisia seuraamuksia.

Seksuaalirikos

Rikoslain 20 luvussa määritetään seuraavat rikosnimikkeet:

1. Raiskaus
2. Törkeä raiskaus
3. Pakottaminen sukupuoliyhteyteen

4. Pakottaminen seksuaaliseen tekoon
5. Seksuaalinen hyväksikäyttö

Sukupuolilyhteyteen tai seksuaaliseen tekoon pakottaminen ja seksuaalinen hyväksikäyttö ovat pääsääntöisesti asianomistajarikoksia, joissa uhrin on tehtävä rikosilmoitus ja vaadittava epäilylle rangaistusta. Raiskaus ja törkeä raiskaus ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia.

Avioliitossa tapahtuva raiskaus on kriminalisoitu vuonna 1994. Lainuudistuksella pyritään naisen seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen myös avioliitossa, eikä avioliitto lisää miehen oikeuksia naisen seksuaalisuuteen. Avioliitossa tapahtuva raiskaus on yhtä rangaistava teko kuin muutkin seksuaalirikokset.

Seksuaalirikoslaki jakaa lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset kahteen ryhmään:

1. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö
2. Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tarkoittaa sukupuolilyhteyttä alle 16-vuotiaan kanssa (alle 18-vuotiaan, jos tekijä on lapsen vanhempi tai muu läheinen) tai muulla tavoin suoritettua seksuaalista tekoa tai seksuaaliseen tekoon ryhtymään saamista. Törkeän seksuaalisen hyväksikäytön määrittävät seuraukset, tekotapa ja tekijän erityinen asema lapsen elämässä. Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat aina virallisen syytteen alaisia.

Poliisin ohje raiskauksen uhrille:

<http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/6678B07E145A8D12C2256BC9003A39E9>

Pahoinpitely

Rikoslain 21 luvussa pahoinpitely luokitellaan kolmeen ryhmään: lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely. Pahoinpitelyn astetta arvioidaan fyysistenvammojen, rikoksen tekotavan ja sen aiheuttaman henkisen kärsimyksen perusteella. Lievä pahoinpitely on asianomistajarikos, joka tarkoittaa, että uhrin on vaadittava tekijälle rangaistusta rikoksesta. Poikkeuksena alle 15-vuotiaaseen kohdistuva pahoinpitely, joka on aina virallisen syytteen alainen rikos. Virallisen syytteen alaisia rikoksia ovat myös pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely. Näissä tapauksissa poliisin tai muun esitutkinta viranomaisen on suoritettava esitutkinta pahoinpitelyilmoituksen perusteella. (Poliisi, 2011.)

Pahoinpitely: Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai

muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava. (Rikoslaki 21 luku 5 §)

Törkeä pahoinpitely: Jos pahoinpitelyssä

- 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,
- 2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai
- 3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä pahoinpitelystä vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Yritys on rangaistava. (Rikoslaki 21 luku 6 §)

Lievä pahoinpitely: Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä pahoinpitelystä sakkoon. (Rikoslaki 21 luku 7 §)

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä lievästä pahoinpitelystä, joka on kohdistunut viisitoista vuotta täyttäneeseen henkilöön, eikä vammantuottamuksesta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi. (Rikoslaki 21 luku 16 §)

Väkivallan uhrin kannattaa käydä tutkituttamassa vammansa lääkärillä ensi tilassa.

Kotirauhan rikkominen, laiton uhkaus ja pakottaminen

Rikoslain 24 luku koskee kotirauhan rikkomista ja luvussa 25 käsitellään vapauteen kohdistuvia rikoksia, joita ovat mm. laiton uhkaus ja pakottaminen.

Kotirauhan rikkominen: Joka oikeudettomasti

- 1) tunkeutuu taikka menee salaa tai toista harhauttaen kotirauhan suojaamaan paikkaan taikka kätkeytyy tai jää sellaiseen paikkaan taikka
- 2) rikkoo toisen kotirauhaa metelöimällä, heittämällä esineitä, soittamalla puheluita tai muulla vastaavalla tavalla, on tuomittava kotirauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (Rikoslaki 24 luku 1 §)

Kotirauhan rikkominen, törkeä tekemuoto:

- 1) rikoksentekijä tai osallinen varustautuu teon toteuttamista varten aseella tai muulla henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan soveltuvalla välineellä taikka tekijän tai osallisen ilmeisenä tarkoituksena on käyttää henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittaa omaisuutta taikka

- 2) rikoksen uhrilla on rikokseen liittyvän uhkailun, omaisuuden vahingoittamisen taikka rikoksenteekijöiden tai osallisten lukumäärän vuoksi perusteltu syy pelätä henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan vaarassa ja kotirauhan rikkominen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteekijä on tuomittava törkeästä kotirauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (Rikoslaki 24 luku 2 §)

Laiton uhkaus: Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (Rikoslaki 25 luku 7 §.)

Pakottaminen: Joka oikeudettomasti väkivallalla tai uhkauksella pakottaa toisen tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, pakottamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (Rikoslaki 25 luku 8 §.)

LÄHESTYMISKIELTO

Lähestymiskiellon tarkoituksena on ehkäistä rikoksia ennalta, antaa turvaa ja parantaa mahdollisuuksia puuttua vakavaan häirintään. Lähestymiskielto tarkoittaa, että henkilön hengen, terveyden, vapauden, tai rauhan suojaamiseksi voidaan jotakuta toista kieltää ottamasta häneen yhteyttä. Lähestymiskieltoa voi pyytää perustellusti itsensä toisen uhkaamaksi tai häiritsemäksi tunteva henkilö. Lähestymiskielto voidaan määrätä myös silloin, kun kiellolla suojattava ja kieltoon määrättävä henkilö asuvat samassa asunnossa, esimerkiksi vanhemman kohdatessa väkivaltaa samassa asuvalta täysi-ikäiseltä lapseltaan.

Lähestymiskiellossa kieltoon määrätty henkilö ei saa tavata, eikä ottaa yhteyttä suojeltavaan henkilöön tai edes yrittää sitä. Myös tarkkaileminen ja seuraaminen ovat kiellettyjä. Laajennettu lähestymiskielto sisältää edellisten lisäksi myös kiellon oleskella tietyllä alueella, suojattavan henkilön vakituisen asunnon, loma-asunnon, työpaikan tai muun rinnastettavan oleskelupaikan läheisyydessä.

Joutuessaan tai mikäli on joutumassa väkivallan tai häirinnän kohteeksi, henkilö voi ottaa yhteyttä poliisiin ja pyytää väliaikaisen lähestymiskiellon määräämistä. Apua voi kysyä myös sosiaaliviranomaisilta tai kääntyä jonkin neuvontaa antavan tahon puoleen. Lähestymiskiellon määräämisen jälkeen voidaan miettiä, voiko turvallisuuden lisäämiseksi tehdä jotakin muuta, esimerkiksi vaihdattaa lukot tms. Lähestymiskiellon rikkomisesta tulee ilmoittaa välittömästi poliisille, pelko oman ja perheen turvallisuuden puolesta ei saa toimia esteenä jättää ilmoittamatta lähestymiskiellon rikkomisesta.

Lähestymiskieltoa haetaan joko poliisilta tai suoraan käräjäoikeudelta, kirjallisesti tai suullisesti, joko vapaamuotoisesti tai valmista lomaketta käyttäen.

Lomake: <http://www.oikeus.fi/uploads/rhfapn6h.pdf>

Heti voimaan tulevan väliaikaisen lähestymiskiellon voi määrätä pidättämiseen oikeutettu virkamies eli päällystöön kuuluva poliisi tai syyttäjä tai käräjäoikeus. Lähestymiskielto on voimassa käräjäoikeuden määräämän ajan, enintään kuitenkin vuoden, tarvittaessa kieltoa voidaan jatkaa.

Perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan kuitenkin määrätä enintään kolmeksi kuukaudeksi. Voimassaolo harkitaan tapauskohtaisesti. Kielto voidaan tarvittaessa uudistaa enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Rangaistus on sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Kiellon rikkominen on virallisen syytteen alainen rikos, jonka syyttäjä vie oikeuteen. (Poliisi 2011.)

PERHE- JA PARISUHDEVÄKIVALLAN SEURAUKSIA

Väkivalta traumatisoi uhria aina.

Läheisen tekemällä väkivallalla on aina vakavia seurauksia uhrin fyysiselle ja henkiselle hyvinvoinnille. Väkivallan seuraukset vaihtelevat väkivallan luonteesta ja toistuvuudesta riippuen.

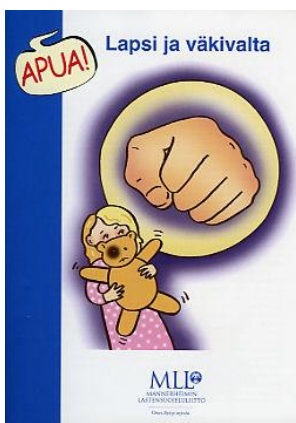
Yksittäinen väkivaltatapahtuma voi aiheuttaa uhrille akuutteja stressioireita ja kriisireaktioita (I-tyyppin trauma).

Toistuvan väkivallan uhriksi joutuminen aiheuttaa jatkuvia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia oireita, johtaen uhrin traumatisoitumiseen (II-tyyppin trauma).

Erityisen vakavia seurauksia on lähellä uhrin elinpiiriä tapahtuvalla väkivallalla, joka on sekä fyysistä että henkistä. Fyysinen väkivalta horjuttaa perusturvallisuuden tunnetta, kun ruumiillista koskemattomuutta loukataan. Väkivallan uhri voi tuntea pelkoa, alistuneisuuden, masennuksen, syyllisyyden, apatian, katkeruuden ja epätoivon tunteita sekä kokea ruokahaluttomuutta, univaikeuksia, itsetuhoajatuksia. Usein väkivaltaa kokenut voi myös kokea leimautuneensa väkivallan takia. Hänen sosiaalinen toimintakykynsä voi vähetä ja väkivaltaa kokenut saattaa kokea koko ihmisarvonsa hävinneen väkivallan seurauksena. On tärkeää huomata, että väkivalta kokemuksen nostamat tunteet ja ajatukset ovat väkivallan seurauksia, eivät sen syitä. Väkivallasta toipuessa ja perusturvallisuuden tunteen sekä itsetunnon palautuessa myös väkivallan aiheuttamat tunteet vähenevät.

Joskus ajatellaan, etteivät lapset kärsi parisuhdeväkivallasta, joka ei kohdistu heihin. Usein vanhemmat myös uskovat, että lapset eivät huomaa väkivaltaa, mikäli eivät joudu näkemään sitä. Kuitenkin hyvin pienetkin lapset tietävät väkivallasta ja aistivat pelon ilmapiirin kotona. Vanhempien parisuhdeväkivalta tai muu kotona tapahtuva väkivalta on aina hyvin haitallista lapsille. Lapset saattavat reagoida väkivaltaan eri tavoin, mutta perheen piirissä tapahtuva väkivalta vahingoittaa aina myös lapsia. (Naisten Linja, 2011.)

Vauvaikäisillä traumatisoituminen näkyy levottomuutena, apaattisuutena, kehityksen pysähtymisenä tai taantumisena sekä uni- ja syömishäiriöinä.

Leikki-ikäisten oireilu voi olla levottomuutta, takertumista aikuisiin, aggressiivisuutta, ilottomuutta, syyllisyydentunteita ja aina samanlaisina toistuvien leikkien leikkimistä.

Kouluiässä traumatisoituminen voi ilmetä ajattelun taantumisena, syyllisyytenä, rajattomana käyttäytymisenä, kouluvaikeuksina sekä vaikeuksina kaverisuhteissa. Koululaisilla voi olla oppimisvaikeuksia, levottomuutta ja vaikeuksia keskittyä oppitunneilla.

Teini-iässä käyttäytyminen voi muuttua rajuksi, kostosuunnitelmia väkivallan-tekijälle, masennusta, vetäytymistä kaverisuhteista tai voimakasta sitoutumista kaverisuhteisiin ja itsemurhapuheita.

Jos perheväkivalta jatkuu pitkään, lapsen elämä voi keskittyä väkivaltatilanteiden ennakoimiseen ja tästä selviytymiseen. Voimia ei välttämättä riitä muuhun. Lapsi saattaa myös oppia, että väkivalta on hyväksytty keino ratkaista ristiriitoja esim. poika voi oppia lyömään ja tyttö alistumaan. (Pieksämäen malli perheväkivallan hoidossa.)

Ikääntyneisiin kohdistuva perheväkivalta on perheenjäsenten toteuttamaa kaltoinkohtelua tai laiminlyöntiä, johon kuuluvat tavanomaiset perheväkivallan muodot, fyysinen ja/tai psyykinen väkivalta, nimittely, uhkailu, alentava kohtelu, uskonnollinen väkivalta sekä seksuaalinen tai taloudellinen hyväksikäyttö.

Ikääntyneisiin kohdistuvan perheväkivallan erityispiirteisiin kuuluu hädänalaisen hyväksikäyttö, omaisuuden käyttäminen ja hävittäminen, uhkailu yksinjättämisellä tai hylkäämisellä, hoidon ja avun laiminlyöminen sekä oikeuksien rajoittaminen tai loukkaaminen. Suomessa perheväkivallan kohteeksi joutuu eläkeikäisistä noin 7 % eläkeikäisistä naisista ja 2,5 – 3 % miehistä. Kansainvälistä ikääntyneiden väkivallan vastaista kampanjapäivää on vietetty kesäkuun 15. päivä, vuodesta 2006 lähtien International Network for the Prevention of Elder Abuse (INPEA) aloitteesta. Suomessa kampanja on saanut nimen: Kätkeyt äänet. (Perttu, Serpola-Kaivo-oja, Fellman, Jokela 2008; Hiltunen, 2007.)

VÄKIVALLAN TEKIJÄ JA AUTTAMINEN

Tekijälle väkivallan käytöstä aiheutuu myös monenlaisia seurauksia. Erityisesti seuraukset ovat henkisiä, kuten häpeää ja syyllisyyttä sekä itsetunnon laskua. Henkiset seuraukset voivat johtaa myös fyysisiin oireisiin. Pari- ja lähisuhdeväkivalta on pääosin yleisen syytteen alainen rikos. Tekijä tarvitsee apua väkivaltaisuutensa käsittelyyn. Vastuu väkivallasta on aina väkivallan tekijällä.

Väkivallan tekijä pyritään saamaan avun piiriin. Hänelle annetaan tietoa paikkakunnalla olevista hoitomahdollisuuksista. Jos henkilö ei itse tule avun piiriin, on hänelle tarjottava tietoa avunsaannin mahdollisuuksista kirjallisesti, esitteinä tai tiedotteina. Apua perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreille ja tekijöille Pieksämäellä, yhteystiedot sivulla 24. Pieksämäellä toimii kaksi erityisesti miesten kanssa työskentelyyn kouluttautunutta ns. miestyöntekijää, psykiatrinen sairaanhoitaja Seppo Levänen, perheneuvola ja diakoni Mikko Ryytänen, Pieksämäen seurakunta. Valtakunnallista tukea, neuvontaa ja ohjausta väkivallan uhreille ja tekijöille yhteystiedot s. 25.

TOIMINTAOHJE VIRANOMAISILLE

Lähisuhdeväkivallan kohtaaminen ja ehkäisy Pieksämäellä, alueellinen toimintaohje

KEITÄ TOIMINTAOHJE KOSKEE?

Viranomaistahot:

- Terveystenhuolto (terveyskeskus, sairaala, psykiatrian poliklinikka, päihdekliniikka, äitiys- ja lastenneuvola, kouluterveydenhuolto, kotisairaanhoido)
- Sosiaalitoimi (sosiaalitoimisto, vanhustenhuolto, päivähoito, kotipalvelu, perhetyö, kunnan kanssa toimeksiantosopimussuhteessa olevat sijaisperheet ja tukiperheet/ -henkilöt, turvakoti)
- Koulutoimi (alueen kaikki koulut)
- Nuorisotoimi
- Poliisi
- Vankeinhoito

Muut julkiset toimijat:

- Seurakunnat
- Järjestöt (Mielenterveysseura, Pelastakaa Lapset ry, MLL, jne.)
- Alueella toimivat yksityiset laitokset, lastenkoti, vanhusten ja vammaisten hoitokodit, perhekodit, päihdekuntoutuslaitokset, yksityiset oppilaitokset

MITÄ LÄHISUHDEVÄKIVALTA ON?

Fyysinen:

esim. tönimistä, lyömistä, seksuaalista väkivaltaa

Henkinen:

esim. uhkailua, pakottamista, pelottelua, nimittelyä, panettelua, eristämistä, kontrollia

Seksuaalinen:

kaikki tahdonvastainen seksuaalinen kohtelu

Taloudellinen:

raha-asioilla kiristäminen, kontrollointi, taloudellinen hyväksikäyttö, väkivallan tekojen hyvittäminen taloudellisilla etuuksilla

Uskonnollinen:

esim. uskonnolla pelottelu, uhkailu, painostaminen tai uskonnon harjoittamisen kieltäminen

MILLOIN VÄKIVALTAA ON PUUTUTTAVA?

- asiakkaalla on fyysisiä vammoja tai oireita
- asiakas kertoo itseensä kohdistuneesta väkivallasta
- väkivallan tekijä kertoo omasta väkivaltaisuudestaan
- tieto väkivallan uhriksi joutuneesta tai väkivallan käytöstä tulee toiselta viranomaiselta tai yksityishenkilöltä

PUUTTUMISVELVOITE

1. VIRKAAN LIITTYVÄ VELVOITE

o *Lastensuojelulaki: ilmoitusvelvollisuus*

Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, Rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, turvapaikan hakijoiden vastaanotto-toimintaa, hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatin harjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (*Lastensuojelulaki 417/2007 §25.*)

Lastensuojeluilmoitus: http://www.sosiaaliportti.fi/File/241b0f46-29a4-420e-8511-aaba5e0e5e39/Lastensuojeluilmoitus_ilmoitusosa.pdf

o *Rikoslaki: Rikosilmoituksen tekeminen*

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla henkilöillä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä lapsen kohdistunutta rikoslain (39/1889) 20 luvussa rangaistavaksi säädettyä tekoa. (*20.5.2011/542*)

Lastensuojeluviranomainen on velvollinen tekemään rikosilmoituksen aina, kun on kyse lapsen kohdistuvasta väkivallasta, ellei lapsen huoltaja tee sitä. Väkivallan uhri ei aina halua, että häneen kohdistuneesta rikoksesta ilmoitetaan poliisille, koska hän usein alistetussa asemassa ollessaan pelkää ilmoituksen seurauksia. Viranomainen ei kuitenkaan voi osallistua rikoksen salaamiseen edes uhrin pyynnöstä. Vaitiolovelvollisuuden tarkoituksena ei ole suojella rikoksen tekijää eikä rikollista toimintaa. Kaikki muut väkivaltarikokset paitsi 15-vuotta täyttäneeseen kohdistuva ”lievä pahoinpitely” ovat viralliseen syytteen alaisia rikoksia, joissa asianosaisen tahto ei vaikuta poliisin esitutkinnan käynnistämiseen.

2. EETTINEN VELVOITE / VASTUU

- Kansalaisen vastuu, ei ilmoitusvelvollisuutta
- Ilmoitusoikeus
- Heitteillejätö

PUHEEKSI OTTAMINEN

Epäily asiakkaaseen mahdollisesti kohdistuneesta väkivallasta on uskallettava ottaa puheeksi, vaikka asiakas ei siitä itse kerro. Asia on paras ottaa puheeksi suoraan ja tehdä suoria kysymyksiä. Hyvä tapa päästä asian alkuun on kerto oma havainto ulkoiseen vammaan tai hänen vointiinsa liittyen. Mikäli tieto väkivallasta tulee muulta kuin asiakkaalta itseltään, pääsääntöisesti asiakkaalle kerrotaan mistä tieto on saatu.

Poikkeuksia:

Tuntematon ilmoittaja, joka ei kerro nimeään.

Jos on ilmeistä, että ilmoittajalle itselleen koituu ilmoituksensa johdosta välitön uhka.

Näin voi käydä esim. jos ilmoittaja on väkivallan tekijän alaikäinen lapsi. Tällöin ensisijainen intressi on taata lapsen turvallisuus.

Lastensuojelulain 25§ mukaisen viranomaisen tekemässä ilmoituksessa ilmoittaja on kerrottava. Asiakkaalle on aina kerrottava, mihin hänen kertomaansa tietoa käytetään, mitä tietoja kerrotaan eteenpäin ja kenelle, sekä myös se, milloin asiakkaalta saatu tieto välitetään eteenpäin vastoin asiakkaan tahtoa (lastensuojeluilmoitus, rikosilmoitus). Tärkeää asiakastilanteissa on pystyä luomaan sellainen luottamuksellinen ilmapiiri, että asiakas kokee olevansa turvassa ja voi uskoa siihen, että hän saa apua.

Pieksämäellä on laadittu Varhaisen tuen käsikirja 2012, jossa käsitellään huolen puheeksi ottamista.

TOIMINTAMALLI KOHDATESSA VÄKIVALTAA KOKENUT HENKIÖ

Ota työssäsi väkivalta puheeksi, vaikka siitä ei olisi ulkoisia merkkejä. Väkivallan tunnistaminen on vaikeaa, koska vain pieni osa uhreista hakee apua. Tunnistamista vaikeuttavat myös asiaan liittyvä salailu ja häpeä.

Kun keskustele mahdollisesti väkivallan kohteeksi joutuneen kanssa

- Kysy väkivallasta suoraan
- Kuuntele myötätuntoisesti ja empaattisesti
- Varmista, että mahdollinen väkivallan tekijä ei ole paikalla
- Kerro miten monimuotoista väkivalta on
- Selvitä tilannetta rauhallisesti ja tarkasti keskustellen väkivaltaa kokeneen kanssa.
- Rohkaise ja anna väkivaltaa kokeneelle positiivista palautetta, että hän puhuu asiasta.
- Kirjaa tarkasti havaintosi ja mitä väkivaltaa kokenut kertoo. Tee tarkentavia kysymyksiä.
 - o henkilötiedot (vältä kaavamaisuuksia ja kysy henkilötiedot vasta sitten, kun asiakkaan akuutti hätä on selvitetty)
 - o väkivallan laatu ja kesto
 - o kuka on tekijä
 - o keihin muihin väkivalta tai sen uhka kohdistuu
 - o missä tapahtuu
 - o perheen rakenne ja alaikäiset lapset
 - o onko joku viranomaisista jo aiemmin saanut tietoa asiasta, mahdolliset hoitosuhteet
 - o onko rikosilmoitus tehty
 - o onko käyty näyttämässä vammoja lääkärille
 - o kuka perheen ulkopuolinen henkilö tietää väkivallasta
- Ota väkivaltaan kantaa: kerro, että se on rikos ja että sinulla on tietynlaisista rikoksista ilmoitusvelvollisuus.
- Kerro, että asiakas saa apua ja saata hänet tarjolla oleviin palveluihin. Yhteystiedot avunsaantia varten, s. 24. Tarvittaessa sovi uusi tapaaminen.

Tehdään turvasuunnitelma asiakkaan kanssa akuuttiin hätään

- Voiko asiakas mennä kotiin? Jos ei niin minne hän menee siksi aikaa, että välitön väkivallan uhka on ohitse (sukulaiset, tuttavat, turvakoti)?
- Varmistetaan, että asiakkaalla on avun saamiseksi tarvittavat yhteystiedot, puhelinnumero välttämätön (hätäkeskus, läheisverkosto).

- Miten asiakas pystyy turvaamaan alaikäisten lastensa tilanteen? Tarvittaessa selvitetään lastensuojelun mahdollisuudet auttaa lasten turvallisuuden takaamisessa.
- Jos asiakkaalla on fyysisiä vammoja, lääkärillä käynti on välttämätön vammojen toteennäyttämiseksi. Tarvittaessa varataan aika lääkäriltä ja hankitaan saattaja. Lääkärintodistus on hankittava, vaikka asiakas ei asianomistajarikoksen (lievä pahoinpitely) kyseessä ollessa suostu tekemään rikosilmoitusta ja viranomainen katsoo, että hän ei voi sitä vastoin asiakkaan tahtoa tehdä. Lääkärinlausunto pahoinpitelystä voi olla tarpeen myöhemmin, jos tilanne toistuu tai asiakas muuttaa mielensä. Asiakas voi tarvita lääkärinlausuntoa mahdollisesti myös avioeroon liittyvissä asioissa sekä lasten huolto- ja tapaamisriita-asioissa.
- Autetaan ja tuetaan asiakasta rikosilmoituksen teossa.
- Tehdään lastensuojeluilmoitus mikäli perheessä on alaikäisiä lapsia.
- Mikäli asiakkaalla on hoito- tai terapiasuhde, työntekijä konsultoi tätä tahoa jatkotoimien suunnittelemiseksi.

Viranomainen, joka saa virkansa hoidon yhteydessä tiedon henkilöön kohdistuneesta väkivallasta, on velvollinen hankkimaan asiasta sen jatkohoidon kannalta välttämättömät perustiedot.

Työntekijä käyttää konsultaatioapuna verkostoaan. Mikäli hän ei pysty itse hoitamaan asiaa jatkossa, hän siirtää vastuun sellaiselle viranomaiselle joka pystyy asiassa toimimaan parhaiten.

Työntekijä kutsuu koolle seudulle nimetyn väkivaltatyöryhmän, niissä tapauksissa, joissa erillisillä viranomaistoimilla ei ole pystytty estämään väkivaltaa, sekä myös uusissa vaikeissa väkivaltatapauksissa. Työntekijä vastaa siitä, että asiakas saa apua. Asiakkaan lähtiessä tapaamisesta hänellä on selkeä toimintamalli lähitulevaisuutensa järjestämiseksi ja hän tietää olevansa turvassa. Hän tietää miten hänen asiansa etenee viranomaistaholla. Asiakas on ”saattaen vaihdettava”.

Kun keskustele mahdollisesti väkivaltaisesti käyttäytyneen kanssa

- Kysy väkivallasta suoraan (työparin käyttö suositeltavaa)
- Kuuntele myötätuntoisesti ja avoimesti
- Kerro miten monimuotoista väkivalta on
- Ota väkivaltaan kantaa: kerro, että se on rikos ja että sinulla on tietynlaisista rikoksista ilmoitusvelvollisuus. Kerro, että väkivalta aiheuttaa seuraamuksia, jotka ovat väkivallan kokijalle, muille perheen jäsenille ja asiakkaalle itselleen tuhoisia
- Kerro, että väkivalta ja riita ovat eri asioita ja väkivalta useimmiten jatkuu, ellei siihen puututa
- Ole kiinnostunut ja kartoita asiakkaan omia kokemuksia ja käsityksiä väkivallasta

- Kerro, että asiakas saa apua ja saata hänet tarjolla oleviin palveluihin. Yhteystiedot avunsaantia varten, s. 24. Tarvittaessa sovi uusi tapaaminen.
- Arvioi perheenjäsenten turvallisuus ja avun tarve. Toimi arvion mukaisesti ja kysy asiakkaan ymmärrystä muiden perheenjäsenten tämänhetkisestä turvallisuudesta. (Sosiaali- ja terveysministeriö; Etelä-Suomen lääninhallitus.)

MUILTA VIRANOMAISILTA TAI YKSITYISELTÄ SAATU TIETO JA SEN KÄYTTÖ

Väkivaltatilanteita koskevassa tiedonvaihdossa on asian kaikissa vaiheissa ensisijaisesti pystyttävä ottamaan huomioon väkivallan uhrin ja hänen alaikäisten lastensa turvallisuus. Myös asiaa hoitavan työntekijän turvallisuus on huomioitava. Viranomaisyhteistyössä pyritään avoimuuteen. Asiakkaan tilanteesta on välitettävä toiselle viranomaiselle sellainen tieto mikä on asian eteenpäin hoitamisen kannalta välttämätöntä. On aina syytä tarkkaan miettiä mikä on tällaista tietoa. Muun kuin välttämättömän tiedon välittämistä sanotaan juoruiluksi. Asiakslain mukaisesti asiakkaan yksityisyyttä on kunnioitettava. Kunkin viranomaistahon pohtiessa oman työyhteisönsä tapoja toteuttaa asiakslain mukaista vaitiolovelvollisuuttaan, on hyvä muistaa lain henki: kaikki se tarpeellinen tiedonvälitys mikä palvelee asiakkaan etua, on sallittua.

SEURANTA JA TILASTOINTI

Se viranomainen, jolle kunkin asiakkaan hoidosta tulee päävastuu, huolehtii myös hoidon jälkeisestä riittävästä seurannasta. Alueella tietoon tulleet väkivaltatapaukset tilastoidaan. Jokainen työntekijä / toimija vastaa oman toimipisteensä tilastoinnista. Tilastointia varten on valmisteltu yhtenäinen ohjeisto ja lomake, linkki lähisuhdeväkivaltatyön nettisivulla.

YHTEYSTIEDOT AVUNSAANTIA VARTEN

LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALTATYÖN YHTEYSTIEDOT PIEKSÄMÄEN KAUPUNGISSA

Yleinen hätänumero, poliisi 112

Virka-aikaisen sosiaalipäivystyksen koordinaattori, palveluneuvoja Katja Manninen, puh. 0400 855 793, ma-pe klo 8-16.

Virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystys, puh. 044 794 2394.

Väkivaltatyön koordinaattori Pauli Rytönen, puh. 044 588 2471.

Lääkäriasemien vastaanotot: sairaanhoitaja Marjatta Väisänen, puh. 0400 855 759, ma-to klo 8-16.

Aikuissosiaalityö	puhelinaika: klo 9-10	
sosiaalityöntekijät:	A–M Anja Niiranen	044 7874110
	N–Ö Tiina Mustonen	044 7874114
Aikuissosiaalityön neuvonta klo 9-15		044 7995460

Lastensuojelun sosiaalityö

sosiaalityöntekijät:	Virva Richter	Sirpa Asikainen
	Perttu Lång	Anna-Kaisa Oja
	Suvi Lahti	Hanna Nykänen
	toimistos sihteeri	puh. 044 799 5355

Perheneuvola, avoinna ma–pe 8–16

työntekijät: sosiaalityöntekijä Salla Kallio,
perheterapeutti Tiina Hakkarainen

ajanvaraus ma-pe klo 12-13, puh. 044 799 5695 tai 015 788 2111

muut yhteydenotot ti-to klo 9-15, puh. 0400 855 627/toimistos sihteeri

Pieksämäen seurakunta diakoni Mikko Ryyänen, nk. 050 381 9638 MIES-työ
mikko.ryynanen@evl.fi osoite: Keskuskatu 27, 76100 Pieksämäki päivystys: ma, ti, to, pe klo 09-11,
ke klo 13-15

Mielenterveys- ja päihdepalvelut, puh. 015 788 4420,
avoinna ma-to 8-16, pe 8-14, sairaanhoitaja päivystys, klo 9-11.

Etelä -Savon oikeusaputoimisto

avoinna ma-pe klo 9.00-11.30 ja 12.30-15.00 osoite: Keskuskatu 36, 76100 Pieksämäki

Turvakoti Mikkeli osoite: Pellosniementie 1, 52420 Mikkeli, puh. 040 129 4799.

VALTAKUNNALLISTA TUKEA, NEUVONTAA JA OHJAUSTA VÄKIVALLAN UHREILLE JA TEKIJÖILLE

Yleinen hätänumero	112
Suomen mielenterveysseuran valtakunnallinen kriisipuhelin (ma–pe klo 9–07, viikonloppuisin ja juhlapyhät klo 15–07).	01019 5202
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Palveleva puhelin suomenkielisille su–to klo 18–01, pe–la 18–03 www.kirkonkeskusteluapua.fi	0400 221 180
Palveleva netti: www.verkkoauttaminen.fi/portal/suomi	
MLL:n lasten ja nuorten puhelin (ma–pe klo 14–20, la–su klo 17–20, maksuton) www.mll.fi/nuortennetti	116 111
Nuorten kriisipiste HelsinkiMissio, Kriisipuhelin 12–29-vuotiaille nuorille ja heidän perheilleen Ti–to klo 9–13 www.nuortenkriisityo.fi	045 3410 583
Väestöliiton Poikien puhelin (ma–pe klo 13–18)	0800 94884
Naisten Linja: www.naistenlinja.fi (tukea tytöille ja naisille ma–pe klo 16–20 ja la–su 12–16, maksuton)	0800 02400
Monika-Naiset: www.monikanaiset.fi (ma–pe klo 9–16, väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajaisille, maksuton)	08 000 5058
Raiskauskeskus Tukinainen: www.tukinainen.fi (ma–to klo 9–15, viikonloppuna ja pyhinä ja niiden aattoina klo 15–21), Tukinainen maksuton juristipäivystys (ma–to klo 13–16)	0800 97899 0800 97895
Rikosuhripäivystys: www.riku.fi (ma–ti klo 13–21, ke–pe klo 17–21) Rikosuhripäivystys maksuton juristin puhelinneuvonta (ma–to klo 17–19) Rikushat ma–pe klo 9–15 ja ma klo 17–19.	116 006 0800 161 177

Apua.info: <http://www.apua.info/Kategoriat.aspx?classID=94e1cc64-c699-4d3c-9838-73a826dede5d>

Ensi- ja turvakotien liitto:

Väestöliitto: www.vaestoliitto.fi

Parisuhdekeskuksen valtakunnallinen neuvontapuhelin
to klo 12–14)

0800 183 183

Naistenvakivalta.fi
väkivaltaisille naisille chat

Lyömätön linja, miehille

09 612 6213

LÄHTEET

Ensi- ja turvakotien liitto http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-tietoa/perhevakivalta/perhevakivallan_maarittely/

Hiltunen, P. 2007. Ikääntyvien kaltoinkohtelu ja laiminlyönti – miten palvelujärjestelmä huomioi? Lainattu 28.6.2012. www.poliisi.fi

Lajunen, K., Andell, M., Jalava, L., Kemppainen, K., Pakkanen, M. & Ylenius-Lehtonen, M. 2009. Turvataitoja lapsille, turvataitokasvatuksen oppimateriaali. Stakes.

Nettiturvakoti www.turvakoti.net

Oikeusministeriö <http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Josjoudutrikoksenuhriksi/Perhevakivalta>

Poliisi, lainattu 8.7.2011

<http://www.poliisi.fi/poliisi/olh/home.nsf/pages/36329A230172D45BC2256BC6001F43A1?opendocument>

Päihdelinkki, lainattu 8.7.2011. <http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/162-perhevakivalta>

Perttu, S., Serpola-Kaivo-oja, L., Fellman, V. & Jokela, K. 2008. Kätkeyt äänet – Ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu, opas turvallisuudesta. http://www.vanhustyonkeskusliitto.fi/fin/opas_turvallisuudesta/

Sosiaali- ja terveysministeriö, <http://www.stm.fi/hyvinvointi/sosiaalinenturvallisuus/vakivalta>

Sosiaali- ja terveysministeriö; Etelä-Suomen lääninhallitus. Ota väkivalta puheeksi. Esite.

Sosiaaliportti, lainattu 8.7.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/pahoinpitelyjahyvaksikaytto/>

TerveSuomi, lainattu 8.7.2011. www.tervesuomi.fi

Terveystieteiden tutkimuskeskus, lainattu 8.7.2011. <http://info.stakes.fi/vakivalta/FI/index.htm>

Tilastokeskus, lainattu 8.7.2011.

http://www.tilastokeskus.fi/til/polrik/2005/polrik_2005_2006-04-04_tie_001.html

PERHEVÄKIVALTAAAN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA

Ewalds Helena (toim.): Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriö. Oppaita 2005:7. Helsinki. 2005.

Heiskanen, Markku – Piispa, Minna: Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Tilastokeskus. Helsinki. 1998.

Holma, Juha M ja Jarl Wahlström: ISKURYHMÄ. Miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle-ryhmissä. Yliopistopaino Kustannus/Helsinki Press.2005.

Majasaari, Mirva – Mäki, Mirva: Ammattiauttajan haasteena perhe- ja lähisuhdeväkivaltainen mies. Kyselytutkimus Vaasan sosiaali- ja terveysalan työntekijöille. Vaasan AMK. 2001.

Nyqvist, Leo: Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. (väitöskirja). Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28. Helsinki. 2001.

Niemi, Helena – Karjalainen, Roope – Kinnunen, Kari – Sorvoja, Timo: Opas perheväkivaltaa kohtaaville. J-paino Oy. 2000.

Oikarinen, Tapio: Miehen muutos – mahdollinen mahdollisuus. Perhe lapsen tukena – vanhemmuus iän ikuinen-projektin (1999-2003) loppuraportti. Vaasan ensi- ja turvakoti. 2004.

Partanen, Terhi ja Juha Holma : Vaihtoehto väkivallalle. Toimijuutta kaikille perheenjäsenille. Teoksessa Rönkä Anna ja Ulla Kinnunen (toim) Perhe ja vanhemmuus, suomalainen perhe-elämä ja vanhemmuus ss. 188-205. PS-Kustannus. Keuruu. 2002.

Perttu, Sirkka: Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja sen seulonta äitiys- ja lastenneuvolassa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:6.

Perttu, Sirkka: Perhe- ja lähisuhdeväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Nykypaino Oy. Helsinki. 1999.

Perttu, Sirkka: Perheväkivalta auttamistyössä; opas ammattihenkilöstölle. Nykypaino Oy. Helsinki. 1999.

Perttu, Sirkka – Rautava, Marie: Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti. Stakes. 2002.

Perttu, Sirkka – Rautava, Marie: Tavoitteena uhrin turvallisuus – näkökohtia naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. 2001.

Perttu, Sirkka – Söderholm, Anna-Liisa: Väkivaltaa kokeneiden auttaminen; opas ammattihenkilöstölle. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. 1998.

Piispa, Minna – Heiskanen, Markku: Väkivallan hinta; naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset Suomessa. Tilastokeskus. Helsinki. 2000.